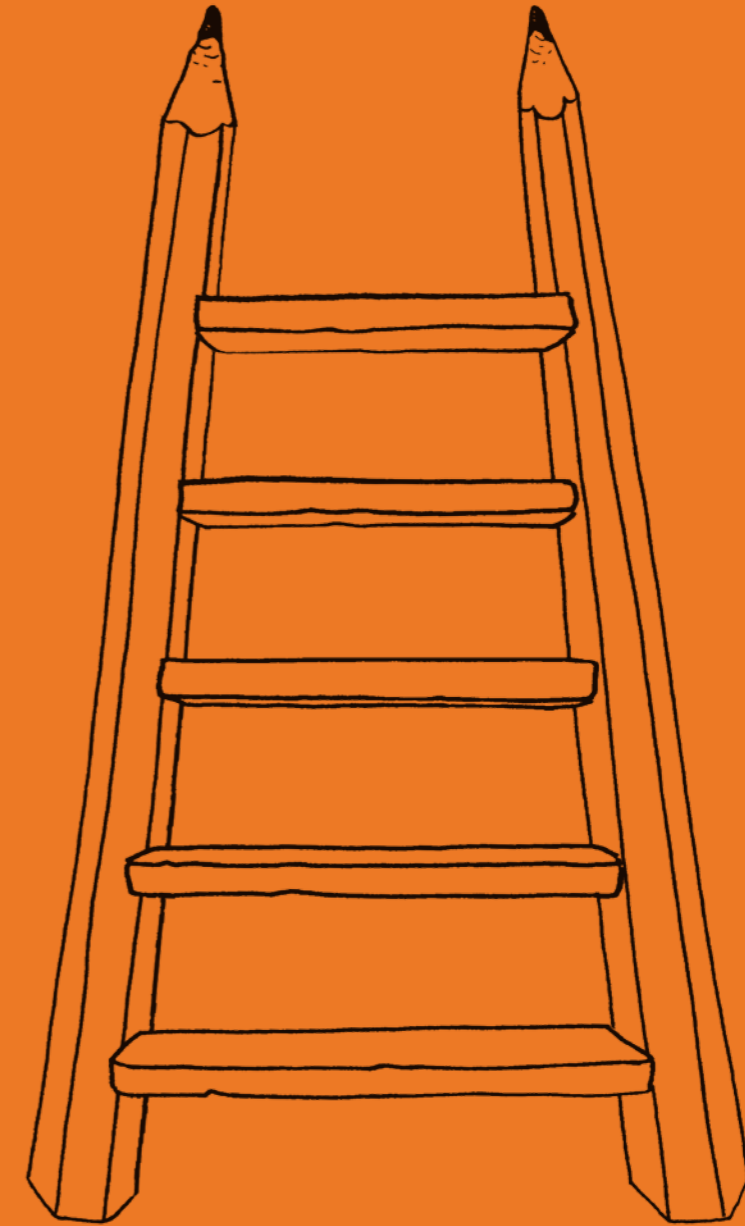

MESLEK EĞİTİMİNDE KALİTE İÇİN İŞBİRLİĞİ

HAYAT BOYU ÖĞRENME ÇERÇEVESİNDE
MESLEKİ BECERİ KAZANIMI
ULUSLARARASI EĞİLİMLER

Bankalar Cad. Minerva Han
No: 2 Kat: 5
Karaköy 34420, İstanbul
T +90 212 292 05 42
F +90 212 292 02 95
erg.sabanciuniv.edu

MESLEK
LİSESİ
MEMLEKET
MESELESİ

Nakkaştepe, Azizbey Sokak
No: 1 Kuzguncuk 34674, İstanbul
T +90 216 531 00 00
F +90 216 343 15 37
www.koc.com.tr
www.mlmm.com.tr

MESLEK
LİSESİ
MEMLEKET
MESELESİ

YAYINA HAZIRLAYANLAR

İREM AKTAŞLI
İŞİK TÜZÜN

**MESLEK
LİSESİ
MEMLEKET
MESELESİ**

**EĞİTİM
REFORMU
GİRİŞİMİ**

Yapım **Myra**

Koordinasyon **Rauf Kösemen, Engin Doğan**

Kapak Tasarımı **Tülay Demircan**

Kapak İllüstrasyonu **Aksel Ceylan**

Yayın Kimliği Tasarımı **Banu Yılmaz Ocak**

Sayfa Uygulama **Serhan Baykara**

Baskı Öncesi Hazırlık Koordinasyonu **Nergis Korkmaz**

Baskı **Yelken Basım**

Yeşilce Mah. Çelik Sok. No: 24 Seyrantepe İstanbul.

T **0212 280 31 10**

Şubat 2012

ISBN 978-605-4348-28-2

MESLEK EĞİTİMİNDE KALİTE İÇİN İŞBİRLİĞİ

**HAYAT BOYU ÖĞRENME
ÇERÇEVESİNDE MESLEKİ
BECERİ KAZANIMI
ULUSLARARASI EĞİLİMLER**

ÖZGEÇMİŞ

Nihan Köseleci

Nihan Köseleci, lisans derecesini Galatasaray Üniversitesi İktisat Bölümü'nden, yüksek lisans derecesini Fransa Sorbonne Üniversitesi'nde Kalkınma Ekonomisi Programı'ndan aldı. 2005 yılında Cenevre'de Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) Çocuk İşçiliğinin İzlenmesi ve İstatistiksel Bilgi Programı'nda araştırma asistanı olarak görev yaptı. Kasım 2006'dan Ekim 2010'a kadar Dünya Bankası, UNICEF ve ILO'nun ortak bir programı olan ve merkezi Roma'da bulunan *Understanding Children's Work* Programı'nda politika analisti ve araştırmacı olarak çalıştı. Aralarında Senegal, Mali, Brezilya, Endonezya, Mısır, Bosna-Hersek ve Türkiye'nin de bulunduğu birçok orta ve düşük gelirli ülkenin eğitim sistemleri ve işgücü piyasaları üzerine raporları bulunuyor. Aralık 2010 tarihinden bu yana ERG ve Koç Holding tarafından yürütülen Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi'nde görev alıyor. Köseleci aynı zamanda, Galatasaray Üniversitesi İktisat Bölümü'nde doktora çalışmalarına devam ediyor.

MESLEK LİSESİ MEMLEKET MESELESİ

Meslek Lisesi Memleket Meselesi (MLMM) Projesi, Vehbi Koç Vakfı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Koç Holding'in işbirliğiyle, mesleki teknik eğitimin önemi konusunda toplumun her kesiminde farkındalık yaratmak ve bu konuda liderlik yaparak, devletle iş dünyası arasında işbirliği tohumları atmak amaçlarıyla 2006 yılında başlatıldı.

Projeye zaman içerisinde 264 meslek lisesi, 8.000 meslek lisesi öğrencisi, farklı ölçek ve sektörlerde 20 Koç Topluluğu şirketi ve 350'yi aşkın çalışan gönüllü olarak dahil oldu.

Proje kapsamında şirketler ile alanlarında eğitim veren meslek liseleri arasında eşleştirme sağlanarak, bir yandan gençlerin istihdam edilebilirliğinin artırılması, diğer yandan da işletmelerin ihtiyaç duyduğu nitelikli insan kaynağının yetiştirilmesine katkıda bulunulması amaçlandı.

Gerçekleştirilen eşleştirmeler, zaman içerisinde okullar ve işletmelerin ihtiyaç ve olanaklarına bağlı olarak meslek lisesi öğrencilerine burs, staj ve gönüllü koçluk desteği sağlanmasından, okullarda eğitimin altyapısı ve içeriğinin iyileştirilip günümüz teknolojileri ile uyumlu hale getirilmeleri için müfredat, malzeme ve laboratuvar desteğine kadar geniş bir alana yayıldı.

Zamanla, burs, müfredat, laboratuvar, staj, kişisel ve mesleki gelişim ve istihdam desteği gibi bileşenleri ile "Okul-İşletme Eşleştirme Modeli" adını alan bu yapılanmanın temelinde, mesleki eğitim veren okullar ile işletmeler arasında sektörel bazda işbirlikleri geliştirerek, eğitim ve iş dünyası arasında köprülerin kurulması yatmaktadır. Koç Holding, MLMM Projesi kapsamında söz konusu modelin kurumsal, sektörel ve politika düzeylerinde yaygınlaştırılması için çalışmalarını sürdürmektedir.

Eğitim Reformu Girişimi (ERG) çalışmalarını iki öncelikli amaç doğrultusunda sürdürüyor. Bunlardan ilki, kız ve erkek tüm çocukların hakları olan kaliteli eğitime erişimlerini güvence altına alacak ve Türkiye'nin toplumsal ve ekonomik gelişimini üst düzeylere taşıyacak eğitim politikaları oluşmasına katkıda bulunmaktadır. ERG'nin katkıda bulunduğu diğer başlıca alan ise eğitime ilişkin katılımcı, saydam ve yenilikçi politika üretme süreçlerinin yaygınlaşmasıdır.

2003 yılında Sabancı Üniversitesi bünyesinde yaşama geçen ERG, bu amaçlara yönelik araştırma, savunu ve eğitim çalışmalarını "herkes için kaliteli eğitim" vizyonu doğrultusunda sürdürüyor.

ERG meslek eğitiminin, gençlerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine katkıda bulunacak, işletmelerin gereksinimini karşılayacak ve uluslararası rekabette genç nüfusu ile ön plana çıkmak isteyen Türkiye'ye avantaj yaratacak biçimde yapılandırılması için çalışmalarını 2006 yılından bu yana sürdürüyor.

ERG, Anne Çocuk Eğitim Vakfı, Aydın Doğan Vakfı, Bahçeşehir Üniversitesi, Borusan Kocabıyık Vakfı, Enerji-Su, Enka Vakfı, Hedef Alliance, İstanbul Bilgi Üniversitesi, Kadir Has Vakfı, Mehmet Zorlu Vakfı, MV Holding, Nafi Güral Eğitim Vakfı, Sabancı Üniversitesi, The Marmara Hotels and Residences, Tüm Özel Eğitim Kurumları Derneği, Türkiye Vodafone Vakfı, Vehbi Koç Vakfı ve Yapı Merkezi tarafından destekleniyor.

KISALTMALAR

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
AYÇ	Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi
CEDEFOP	<i>European Centre for the Development of Vocational Training</i> (Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi)
ÇSGB	Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
ECVET	<i>European Credit System for Vocational Education and Training</i> (Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kredi Transfer Sistemi)
GSYH	Gayrisafi Yurtiçi Hasıla
İŞKUR	Türkiye İş Kurumu
KOBİ	Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOSGEB	Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
LdV	Leonardo da Vinci
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
MYK	Mesleki Yeterlilik Kurumu
MEGEP	Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi
OECD	<i>Organisation for Economic Co-Operation and Development</i> (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü)
SQA	<i>Scottish Qualifications Authority</i> (İskoç Yeterlilikler Kurumu)
TAFE	<i>Technical and Further Education</i> (Teknik ve İleri Eğitim)
TESK	Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu
TOBB	Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
UMEM	Uzmanlaştırılmış Meslek Edindirme Merkezleri
UYÇ	Ulusal Yeterlilik Çerçevesi
UYS	Ulusal Yeterlilik Sistemi

İÇİNDEKİLER

SUNUŞ	7
GİRİŞ	9
ORTAK STRATEJİ BELGELERİNDE MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMININ ARTAN ÖNEMİ	10
ULUSLARARASI HAREKETLİLİĞİN TEŞVİK EDİLMESİ	15
GENEL VE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM ARASINDAKİ PROGRAM FARKLILIKLARININ AZALTILMASI	20
MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNLİSANS DÜZEYİNDE GERÇEKLEŞTİRİLMESİ	22
MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YATAY VE DİKEY HAREKETLİLİK FIRSATLARI SAĞLANMASI	25
MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMINDA UYGULAMA DENEYİMİ FIRSATLARI VERİLMESİ	28
MESLEK STANDARTLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE YETERLİLİKLERİN BELGELENDİRİLMESİ	29
YETİŞKİNLERİN MESLEKİ BECERİ VE YETERLİLİK EDİNMELERİ AMACIYLA DESTEKLENMELERİ	31
HAYAT BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDA MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMININ FİNANSMANI İÇİN MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ	32
DEZAVANTAJLI GRUPLARIN MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMI YOLUYLA EĞİTİME YA DA İŞGÜCÜNE KATILIMININ SAĞLANMASI	33
SONSÖZ: TÜRKİYE'DEKİ EĞİLİMLER ÜZERİNE KISA BİR DEĞERLENDİRME	35
KAYNAKÇA	39
EK 1: AB'YE ÜYE VE ADAY ÜLKELERDE SEÇİLMİŞ EĞİTİM GÖSTERGELERİ	43
EK 2: AB'YE ÜYE VE ADAY ÜLKELERDE İŞSİZLİK VE İSTİHDAM ORANLARI	44

SUNUŞ

Demografik geçiş sürecinde nüfus artış hızı düşerken, işgücü arzının, yani çalışabilir nüfusun, hızlı artışını sürdürdüğü bir durum olarak tanımlanan “fırsat penceresi”, Türkiye’ye önümüzdeki 20 sene içerisinde ekonomik gelişmesini hızlandırma olanağı sunmaktadır. Türkiye’nin demografik fırsat penceresinden yararlanabilmesi için çalışabilir nüfustaki kadın-erkek tüm bireylerin işgücüne katılması ve bu nüfusun işgücü piyasalarında istihdam edilmek için gerekli becerilere sahip olması gerekmektedir.

Bu durum nitelikli mesleki ve teknik eğitimin önemini artırmaktadır. Mesleki ve teknik eğitimin, gençlerin potansiyellerini gerçekleştirmelerine imkan verecek ve gençlere işletmelerin ihtiyaç duyacağı nitelikleri kazandırabilecek Şekilde yeniden yapılandırılması gerekmektedir. Genç nüfusu ile ön plana çıkmak isteyen Türkiye, uluslararası rekabette böylelikle bir avantaj sağlayabilecektir. Mesleki ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılmasında önemli olan, iş dünyası, emek dünyası ve eğitim dünyasının, somut verilerin bilimsel analizinden hareketle, kendi alanlarına en uygun nerileri Avrupa Birliği (AB) yolunda yürüyen ülkemizin potansiyelini göz önünde bulundurarak birlikte Őekillendirmesi ve sahiplenmesidir. Bu doğrultuda yapılacak çalışmalarda, politika yapıcıların ve araştırmacıların özel sektörün ihtiyaçlarını dinlemesinin ve anlamasının, özel sektörün de gayretlerini veri ve analizlere dayandırmasının kritik başarı faktörü olduğunu düşünüyoruz.

Bu erevede Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimin niteliğini artırma hedefiyle, Eğitim Reformu Girişimi (ERG) ve 2006’dan bu yana Meslek Lisesi Memleket Meselesi (MLMM) Projesi ile Türkiye’de meslek eğitimine değerli katkılarını sürdüren Koç Holding, 20 Aralık 2010 tarihinde Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi’ni başlattı. MLMM Projesi kapsamındaki bu işbirliği genel olarak meslek eğitiminin niteliğini artırmayı, özel olarak da bu niteliği artırma potansiyeline sahip kamu-özel-sivil sektör işbirliklerinin oluşmasını özendirmeyi ve kolaylaştırmayı hedefliyor.

Meslek Eğitiminde Kalite için İşbirliği Projesi ile meslek eğitiminde kaliteyi artırmaya yönelik yeni politikaları besleyecek bir dizi araştırma ve analiz gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda hazırlanan yayınlardan biri olan *Hayat Boyu ğrenme çerçevesinde Mesleki Beceri Kazanımı: Uluslararası Eğilimler* başlıklı bu bilgi notu, mesleki beceri kazanımını hayat boyu öğrenme çerçevesinde değerlendiren bir yazın taraması yapılarak hazırlandı. Farklı ülkelerde mesleki ve teknik beceri kazanımı sistemlerini ve ortaya çıkan eğilimleri gözden geçiren bu bilgi notu aynı zamanda Türkiye’deki güncel eğilimlerin de kısa bir değerlendirmesini sunuyor.

Bu raporun yazımını üstlenen Nihan Kselec’ye, raporun yazım sürecine arkaplan araştırmalarıyla katkı sunan Ceylan ler’e, rapora değerli görüşleriyle katkı sunan, projenin Danışma Kurulu yeleri Bayram Akbaş, Serdar Sayan, Nurhan Yentürk, Murat Bey Balta, Necdet Kenar, Meltem zturan, Emre Grgn’e ve son olarak, gerek proje sürecinde, gerek bu bilgi notunun kaleme alınmasında emeği geçen, Aylin Gezg, Burcu Gündüz ve Seçil Kınay’a iten teşekkürlerimizi sunarız.

Bu bilgi notunun ülkemizdeki hayat boyu öğrenme konulu çalışmalara katkı yapmasını dileriz, notu yararlı bulacağınızı mit ederiz.

Prof. Dr. Üstün Ergüder
Direktör
Eğitim Reformu Girişimi

GİRİŞ

Bilgiye dayalı ekonomiye geçiş, hızla gelişen bilim, teknoloji ve küreselleşme, tüm bireylerin gelişmelere ve değişikliklere hızla uyum sağlamalarını kolaylaştıracak bilgi, tutum ve becerilere sahip olmalarını gerektirir. Bu becerilerin başında uyum sağlama, iletişim kurma, doğru bilgiye ulaşma, karar verme, sorumluluk alma, yaratıcılık gösterme, işbirliği yapma, sorun çözme, karmaşık sistemleri algılama ve kendini geliştirme gelmektedir.¹ Her geçen gün daha da önem kazanan bu beceriler hayat boyu öğrenme yaklaşımının doğmasına ve yaygınlaşmasına neden olmuştur.

Hayat boyu öğrenme, bilgi, beceri ve yetkinlikleri geliştirmek amacıyla, yaşam boyunca (erken çocukluktan başlayarak emeklilik dönemini kapsayan süre) gerçekleştirilen tüm öğrenme faaliyetlerini kapsar.² Hayat boyu öğrenme, okulöncesi eğitim, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimin değişik aşamalarını (örgün eğitim), işyerleri, sivil toplum örgütleri, sendikalar, odalar gibi kuruluşlar tarafından düzenlenen kurs, özel ders ve seminerleri (yaygın eğitim) ve günlük faaliyetler çerçevesindeki yapılandırılmamış öğrenme faaliyetlerini (enformel eğitim) içerir.

Mesleki ve teknik eğitim, işgücü piyasasında bireylere belirli bir işi ya da mesleği yapmak için gerekli olan bilgi, beceri ve yetkinlikleri kazandırmayı amaçlar. Mesleki ve teknik beceri kazanımı, yoksullukla mücadele, ekonomik büyüme, istihdam ve sosyal içerme politikalarının merkezinde yer almakta ve hayat boyu öğrenme stratejilerinin anahtar unsuru olarak görülmektedir. Mesleki ve teknik beceri kazanımı, farklı ülkelerde değişik sistemler bünyesinde farklı biçimlerde gerçekleştirilmektedir.

Bu çalışmanın amacı hayat boyu öğrenme çerçevesinde farklı ülkelerdeki mesleki ve teknik beceri kazanımı sistemlerini gözden geçirmek ve ortaya çıkan eğilimleri tartışmaktır. Türkiye ile karşılaştırılabilir iktisadi yapılara, eğitim sistemlerine ve tutarlı veritabanlarına (işgücü, eğitim, ekonomi vb.) sahip oldukları için çalışma, Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü'ne (OECD) üye ülkelerin mesleki ve teknik eğitim sistemlerine odaklanmıştır. Ayrıca, dezavantajlı gruplara/bireylere sunulan programların çeşitliliğiyle dikkat çeken ve bu programların çoğunun etki analizlerini gerçekleştirmiş olan bazı Latin Amerika ülkeleri de inceleme kapsamına alınmıştır.

Ülkelerin gelişmişlik düzeyleri, sanayi yapılanmaları ve üretim süreçlerindeki farklılıkları, hayat boyu öğrenme çerçevesinde mesleki ve teknik beceri kazanımı anlayışlarına da etkide bulunmaktadır. Dolayısıyla, bu çalışmada incelenecek ülkelerde mesleki ve teknik beceri kazanımı sistemlerinde belirgin farklar göze çarpmaktadır. Ancak, ülkeler sistemlerini yenilemeye yönelik reformlar gerçekleştirmekte ve aşağıdaki ortak eğilimler ekseninde birbirlerine yaklaşmaktadırlar:

- Mesleki ve teknik eğitim ve öğretim sistemlerinin geliştirilmesi konusunda ortak stratejiler izlenmesi amacıyla birçok üst politika belgesi yayımlanması,
- Hem bireylerin mesleki ve teknik becerilerini geliştirmelerine katkıda bulunmak hem de ülkeler arasında yenilik transferini kolaylaştırmak amacıyla uluslararası hareketliliğin teşvik edilmesi,
- Genel ve mesleki eğitim arasındaki klasik katı sınırların yumuşaması, yapı ve içerik farklılıklarının azalması,
- Mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim sonrasında yani önlisans seviyesinde gerçekleştirilmesi,

1 Şimşek, 1999.

2 Avrupa Komisyonu, 2000.

- Bireye eğitime ilişkin kararlarını yeniden gözden geçirme olanağının tanınması amacıyla, genel ve mesleki eğitim arasında yatay ve dikey geçişlerin sağlanması,
- Okuldaki teorik eğitim ile işyerlerindeki uygulamalı eğitimin birbirini tamamlayacak şekilde düzenlenmesi,
- Meslek eğitimiyle ilgili tüm paydaşların meslek standartlarının belirlenmesi ve bu standartları kazandırmaya dönük öğretim programlarının uygulamaya konulması sürecine dahil edilmesi,
- Yetişkinlere, mesleki gelişimlerini sağlayacak olanaklar sunulması ve meslek alanına ilişkin bilgi ve becerilerinin sürekli güncellenmesi,
- Hayat boyu öğrenmenin finansmanına yönelik mekanizmalar geliştirilmesi,
- Mesleki ve teknik beceri kazanımı yoluyla dezavantajlı grupların/bireylerin eğitime ya da işgücüne dahil edilmesi.

ORTAK STRATEJİ BELGELERİNDE MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMININ ARTAN ÖNEMİ

Son yıllarda, eğitim ve öğretim sistemlerinin geliştirilmesi konusunda ortak stratejiler izlenmesi amacıyla birçok üst politika belgesi yayımlanmıştır. Bu ortak strateji belgelerinde, mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin güçlendirilmesi konusu önemli bir yer tutmaktadır. Avrupa Birliği (AB) kapsamında oluşturulan Lizbon Stratejisi, Eğitim-Öğretim 2010 Çalışma Programı, Kopenhag, Maastricht, Helsinki, Bordeaux ve Bruges Bildirgeleri, Avrupa 2020 ve Eğitim-Öğretim 2020 Çalışma Programı ortak strateji belgelerine örnek teşkil etmektedir.

Lizbon Stratejisi ve Eğitim-Öğretim 2010 Çalışma Programı

2000 yılında, Avrupa Birliği Konseyi, AB'yi "dünyanın en dinamik ve en rekabetçi bilgi ekonomisi" haline getirmeyi amaçlayan Lizbon Stratejisi'ni ortaya koymuştur. On yıllık bir süre için tasarlanmış olan Lizbon Stratejisi, sürdürülebilir büyümeyi, daha fazla ve daha iyi koşullarda istihdamı ve toplumsal uyumun sağlanmasını hedeflemektedir.³ Somut olarak, Lizbon Stratejisi, 2010 yılına kadar araştırma ve geliştirmeye gayri safi yurtiçi hasılanın (GSYH) % 3'ü oranında kaynak aktarmayı, girişimciliğin önündeki engelleri kaldırmak için AB mevzuatından kaynaklanan idari yükleri azaltmayı ve istihdam oranını genelde % 70'e (kadınlar için % 60'a) çıkarmayı hedeflemektedir. Lizbon Stratejisi, bu hedeflere ulaşmak için AB'nin hem iktisadi yapısında hem de eğitim ve sosyal güvenlik sisteminde köklü bir değişikliğe ve modernleşmeye ihtiyaç duyduğunu vurgulamıştır:⁴

"Konsey ve Komisyon, eğitim ve öğretimin Lizbon Stratejisi'nin temel ve öncelikli alanlarından biri olarak açıkça tanınmasını istemektedir. Böylece, diğer alanlarda sürdürülen politikalar (ve bu politikaların etkinliği) ne olursa olsun, eğitim ve öğretim politikalarının AB'nin dünyanın en ileri gelen bilgi ekonomisi haline gelmesi sürecindeki kritik önemi ortaya çıkacaktır."

Lizbon Stratejisi'nin eğitim ve öğretim alanındaki hedef ve politikalarını belirleyen ayrıntılı ortak çalışma programı ise 2002 yılında Barselona'da onaylanmıştır. Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı, üye ülkelerle eşgüdüm içerisinde yürütülecek olup, on yıllık bir

³ Çapanoğlu, 2010.

⁴ Avrupa Birliği Konseyi, 2002, s.3.

zaman dilimine yayılmaktadır. Program, 2010 yılına kadar AB eğitim sisteminin “kalitesi ve değeriyle dünyaca kabul edilen bir referans” haline getirilmesini amaçlamaktadır.⁵

Üye ülkeler arasında işbirliği ve eşgüdüm sağlanması amacıyla, Lizbon Stratejisi'yle birlikte “Açık Koordinasyon Metodu” adı verilen yeni bir yöntem de geliştirilmiştir. Buna göre, eğitim sistemlerinin düzenlenmesi, finansmanı ve yönetilmesiyle ilgili yetki ve sorumluluklar üye ülkelere bırakılmıştır. AB kurumlarının ise, reformların gerçekleştirilebilmesi için ortak hedefler belirlemesi, üye ülkelerdeki düzenleme ve uygulamaları izlemesi ve bir ülke tarafından geliştirilen olumlu ve etkili uygulamaların diğer ülkeler tarafından da örnek alınması için gerekli çalışmalarda bulunması öngörülmüştür.

Lizbon Stratejisi'nin 2005 yılında gerçekleştirilen ara değerlendirmesinde, özellikle ekonomik büyüme, verimlilik ve istihdam alanında elde edilen sonuçların yetersiz olduğu belirtilmiştir. Avrupa Komisyonu ve üye ülkeler arasındaki eşgüdüm eksikliği, yüklü gündem ve birbirleriyle çakışan öncelikler, Lizbon Stratejisi'nin uygulanması aşamasında etkili bir yöntem izlenememesi ve üye ülkelerde hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik siyasal irade eksikliği bu durumun nedenleri arasında gösterilmiştir.⁶ Tüm bunları göz önünde bulunduran Avrupa Birliği Konseyi, 2005 yılında, hedefleri aynı kalacak şekilde Lizbon Stratejisi'nin yeniden düzenlenmesine karar vermiştir.⁷ Yenilenmiş Lizbon Stratejisi, daha güçlü ve sürdürülebilir ekonomik büyüme ve daha çok ve daha kaliteli istihdam olanaklarının yaratılması hedeflerine yoğunlaşmıştır.⁸ Ayrıca, Yenilenmiş Lizbon Stratejisi'nin hayata geçirilmesi için hem üye ülkeler hem de AB düzeyinde sorumluluk ve görevler net bir şekilde tanımlanmıştır. Bu bağlamda, üye ülkeler düzeyinde ulusal reform programlarının hazırlanması ve uygulamaya konulması, AB düzeyinde ise Topluluk Lizbon Eylem Planı oluşturulması kararlaştırılmıştır. Yenilenmiş Lizbon Stratejisi'nde, Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı için önemli değişiklikler öngörülmemiş, ancak programın uygulanmasına destek verilmesi ve devam edilmesinin altı özellikle çizilmiştir.

Kopenhag Süreci, Maastricht, Helsinki, Bordeaux ve Bruges Bildirgeleri

2002 yılında Avrupa Birliği Konseyi, Kopenhag sürecini başlatarak, mesleki ve teknik eğitimin sadece ulusal bir konu olmadığına ve bu konuda da AB düzeyinde ortak politikalar ve stratejiler geliştirilmesi gerektiğine karar vermiştir. Kopenhag sürecinin üç temel amacı bulunmaktadır: Mesleki ve teknik eğitimin kalitesini iyileştirmek, mesleki ve teknik eğitime olan talebi artırmak, mesleki ve teknik eğitimden mezun olan öğrencilerin sektörler ve ülkeler arasındaki hareketliliğini teşvik ederek istihdam sağlamak. Bu amaçlara ulaşmak için belirlenen öncelik alanları arasında mesleki ve teknik eğitimde AB ülkeleri arasındaki işbirliğinin geliştirilmesi, mesleki rehberlik ve bilgilendirme sistemlerinin güçlendirilmesi, mesleki yeterlilik ve niteliklerin tanınması ve mesleki eğitimde kalite güvencesi sisteminin iyileştirilmesi yer almaktadır.⁹

Kopenhag süreci iki senelik dönemlerle gözden geçirilmektedir. Süreç kapsamında kaydedilen ilerlemeler ilk defa 2004 yılında değerlendirilmiş, mesleki ve teknik eğitim alanında bir sonraki dönem için AB ve üye ülkeler düzeyindeki öncelikler Maastricht Bildirgesi'nde ortaya konmuştur (Tablo 1). Maastricht Bildirgesi'nde en dikkat çekici ulusal öncelikler arasında, mesleki ve teknik eğitim konusunda kamu-özel sektör işbirliğinin teşvik edilmesi, iş piyasasındaki mesleki ve teknik beceri ihtiyaçlarının önceden belirlenmesi, öğretmen ve eğitimcilerin bilgi birikimlerinin sürekli güncellenmesi ve özellikle dezavantajlı gruplara özel

5 Avrupa Birliği Konseyi, 2004.

6 Kok, 2004.

7 Avrupa Komisyonu, 2005.

8 Yılmaz, 2010.

9 Avrupa Komisyonu, 2002.

olanaklar sunulması yer almaktadır. AB düzeyindeki öncelikler incelendiğinde göze çarpan noktalar ise, mesleki ve teknik eğitimde yeterliliklerin tanınmasını ve transfer edilebilmesini kolaylaştırmak üzere ortak bir referans sağlayan açık ve esnek bir Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'nin ve Avrupa Kredi Transferi Sistemi'nin geliştirilmesidir. Maastricht Bildirgesi'ni takiben, mesleki ve teknik eğitim alanında ortak çerçeve ve araçlar (Europass,¹⁰ Avrupa Kredi Transfer Sistemi, Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi, Avrupa Ortak Kalite Güvencesi Çerçevesi) geliştirilmesi yönünde önemli ilerlemeler kaydedilmiştir.

Kopenhag sürecinin ikinci değerlendirmesi 2006 yılında yapılmış, yayımlanan Helsinki Bildirgesi'yle öncelikler gözden geçirilmiştir. Buna göre AB, 2006-2008 döneminde aşağıdaki alanlara odaklanmayı hedeflemiştir:

- Maastricht Bildirgesi'nden bu yana AB düzeyinde geliştirilmekte olan ortak çerçeve ve araçların tamamlanması ve 2010 yılında uygulamaya konulması amacıyla test edilmeye başlanması,
- Mesleki ve teknik eğitimin statüsünün ve kalitesinin iyileştirilmesi,
- Mesleki ve teknik eğitimle ilgili paydaşların (hem AB hem ülke düzeyindeki sosyal tarafların, özel sektör temsilcilerinin, mesleki ve teknik eğitim kurumlarının) Kopenhag sürecine dahil edilmesi,
- Tutarlı ve karşılaştırılabilir veri ve gösterge kullanımının sağlanmasıyla AB ülkeleri arasında karşılıklı öğrenme ve işbirliğinin güçlendirilmesi.¹¹

TABLO 1: MAASTRİCHT BİLDİRGESİ'NDEKİ ÖNCELİKLER (ÜYE ÜLKELER VE AB DÜZEYLERİ)

AB
Kopenhag sürecinin önceliklerinin sağlamalaştırılması ve hedeflerine ulaşılmasının kolaylaştırılması
Açık ve esnek bir Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi'nin geliştirilmesi
Mesleki ve teknik eğitimde Avrupa Kredi Transfer Sistemi'nin geliştirilmesi ve uygulanması
Meslek öğretmenleri ve eğitimcilerinin özel ihtiyaçlarının göz önüne alınarak mesleki ve teknik becerilerinin sürekli olarak güncellenmesi
Mesleki eğitim ve öğretimle ilgili istatistiklerin kapsamının, doğruluğunun ve güvenilirliğinin artırılması
Üye ülkeler
Mesleki ve teknik eğitimde hayat boyu rehberlik, kalite güvencesi, yaygın ve enformel eğitimin tanınması gibi konularda reform yapılması
Kamu-özel sektör işbirlikleri ve (uygun olduğu durumlarda) Avrupa Birliği Konseyi tarafından önerildiği şekilde "vergi ve fayda sistemlerinin öğretimi teşvik edici etkileri" yoluyla kamu ve/veya özel sektörün mesleki ve teknik eğitime yatırımının artırılması
Mesleki ve teknik eğitim sistemlerinin risk altındaki bireylerin/grupların (erken yaşta okuldan ayrılanların, düşük vasıflıların, göçmenlerin, engelli kişilerin ve işsizlerin) ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak geliştirilmesi
Bireylerin uygun rehberlik ve danışmanlık hizmetleri ile desteklenmesi
Mesleki ve teknik eğitimde öğretmen ve eğitimcilerin yeterliliklerinin sürekli olarak geliştirilmesi
Mesleki ve teknik eğitim kurumlarında ve işletmelerde öğrenime yardımcı ortamların geliştirilmesi
Mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin artırılması
Mesleki ve teknik eğitimin gelişiminin desteklenmesi için Avrupa Sosyal Fonu ve Avrupa Bölgesel Gelişim Fonu'ndan faydalanılması

Kaynak: Avrupa Komisyonu, 2004.

10 2005 yılında oluşturulan Europass, AB düzeyinde bir eğitim programına girmek isteyen veya iş arayan bireylerin kullanımına açık ve sahip oldukları nitelikleri ve yeterlilikleri daha iyi göstermelerine yardımcı olan, yetkinlik ve yeterliliklerde şeffaflığı sağlayan bir dokümanlar (özgeçmiş, dil pasaportu, sertifika eki, diploma eki ve hareketlilik belgesi) dosyasıdır.

11 Avrupa Komisyonu, 2006.

Lizbon Stratejisi üçüncü gözden geçirme toplantısı 2008 yılında gerçekleştirilmiş ve Bordeaux Bildirgesi'nin açıklanmasıyla sonuçlanmıştır. Bordeaux Bildirgesi'nde, Helsinki'de belirlenen öncelik alanlarına mesleki ve teknik eğitimin işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde düzenlenmesi (işgücü piyasası ihtiyaç analizleri, eğitimden istihdama geçişi kolaylaştırmak için rehberlik ve danışmanlık hizmetleri, işyerinde yetişkin eğitiminin teşvik edilmesi için finansal mekanizmalar ve özellikle çıraklık eğitimi alanlar için hareketlilik programları yoluyla) eklenmiştir.¹²

Lizbon Stratejisi'nin son değerlendirmesi ise 2010 yılında yapılmıştır. Bruges Bildirgesi'yle 2011-2020 dönemi için aşağıdaki hedefler belirlenmiş ve bu hedeflerin gerçekleştirilmesine yönelik kısa ve orta vadeli eylem planları hazırlanmıştır.¹³

- Özellikle başlangıç seviyesindeki mesleki ve teknik eğitimin kalitesinin, verimliliğinin ve çekiciliğinin artırılması, öğretmenlerin ve idarecilerin niteliklerinin iyileştirilmesi, meslek eğitimi ve işgücü piyasası arasındaki bağların kuvvetlendirilmesi,
- Yetişkinlerin mesleki ve teknik eğitime devam etmelerinin teşvik edilmesi, mesleki ve teknik eğitimde uluslararası hareketliliğin geliştirilmesi,
- Mesleki ve teknik eğitimin her aşamasında yaratıcılığın, yenilikçiliğin ve girişimciliğin artırılması, bilişim teknolojilerinin kullanımının teşvik edilmesi,
- Mesleki ve teknik eğitimin özellikle dezavantajlı grupların/bireylerin istihdam edilebilirliğini artırması.

Lizbon Stratejisi'yle birlikte eğitim konusu AB açısından artık sadece ikincil bir alan olarak değil,¹⁴ sürdürülebilir büyüme, istihdam ve sosyal uyum üzerinde belirleyici rol oynayan anahtar faktörlerden biri olarak görülmeye başlanmıştır. Bu bağlamda, 2002'de başlatılan Kopenhag süreci ve sonrasında açıklanan ortak bildirgeler doğrultusunda mesleki ve teknik eğitim alanında geliştirilen bir işbirliği, AB'nin başarılı bir şekilde genişlemesi sürecine ve Lizbon Stratejisi'nde belirlenen hedeflere ulaşılmasına önemli katkıda bulunacaktır.

Avrupa 2020 Stratejisi ve Eğitim ve Öğretim 2020 Çalışma Programı

2009 yılında AB, Eğitim ve Öğretim 2010 Çalışma Programı'nın sonuçlarından hareketle, güncellenmiş bir Avrupa işbirliği stratejik çerçevesi olarak Eğitim ve Öğretim 2020 Çalışma Programı'nı ortaya koymuştur.¹⁵ Eğitim ve Öğretim 2020 Çalışma Programı, hayat boyu öğrenme ve uluslararası hareketliliğin hayata geçirilmesini, eğitimin kalitesinin ve verimliliğinin artırılmasını, eğitimin her aşamasında yaratıcılığın ve girişimciliğin teşvik edilmesini, eşitlik, toplumsal uyum ve aktif yurttaşlığın desteklenmesini hedeflemektedir. Bu hedefler çerçevesindeki gelişmelerin izlenmesi, ortaya çıkan zorlukların belirlenmesi ve verilere dayalı politikalar oluşturulması amacıyla 2020 yılına kadar ulaşılması gereken bir dizi Avrupa performans ölçütü belirlemiştir. Bu ölçütler ve AB genelinde 2000-2009 döneminde gözlemlenen eğilimler Tablo 2'de gösterilmektedir:

¹² Avrupa Komisyonu, 2008.

¹³ Avrupa Komisyonu, 2010a.

¹⁴ Lizbon Stratejisi ve eğitim boyutu konusunda detaylı bir çalışma için bkz. Öztürk (2008).

¹⁵ Avrupa Birliği Konseyi, 2009a.

TABLO 2: EĞİTİM VE ÖĞRETİM 2020 ÖLÇÜTLERİ VE AB'DE MEVCUT DURUM

Hedefler	Mevcut durum
4 yaş ile zorunlu ilköğretime başlama yaşı arasında bulunan çocuklarının en az % 95'inin okulöncesi eğitime katılması	2000-2009 yılları arasında okulöncesi eğitime katılım % 85,6'dan % 92,3'e yükselmiştir.
25-64 yaş arası yetişkinlerin en az % 15'inin hayat boyu öğrenme programlarına katılması	2000-2009 yılları arasında hayat boyu öğrenmeye katılım % 7,1'den % 9,3'e çıkmıştır.
15 yaş grubunda okuma, matematik ve fen alanlarında düşük başarı gösterenlerin oranının % 15'in altına düşürülmesi	2000-2009 yılları arasında düşük başarı gösterenlerin oranı % 21,3'ten % 20'ye düşmüştür.
30-34 yaş grubunda yükseköğretimden mezun olanların payının en az % 40 olması	2000-2009 yılları arasında 30-34 yaş grubunda yükseköğretimden mezuniyet oranı % 22,4'ten % 32,3'e çıkmıştır.
18-24 yaş grubunda eğitim sisteminden erken ayrılanların oranının % 10'un altına düşürülmesi	2000-2009 yılları arasında 18-24 yaş grubunda eğitim sisteminden erken ayrılanların oranı % 17,6'dan % 14,4'e düşmüştür.

Kaynak: Avrupa Komisyonu, 2011.

2010 yılına geldiğinde, Lizbon Stratejisi'nin yerini alan ve AB'nin 2020 yılı için hedeflerini belirleyen Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, Sürdürülebilir ve Kapsayıcı Büyüme için Avrupa Stratejisi belirlenmiştir. Avrupa 2020 Stratejisi, yaşanmakta olan ekonomik ve finansal krizlerin olumsuz etkilerinden sıyrılarak AB'nin ekonomik büyüme, istihdam ve çevre ile ilgili hedeflerini gerçekleştirmesi için bir yol haritası çizmektedir.¹⁶ Stratejinin üç öncelik alanı bulunmaktadır: Bilgiye ve yeniliğe dayalı akıllı büyüme, sürdürülebilir büyüme ve istihdamı artıran, toplumsal ve bölgesel uyumu ön plana çıkaran kapsayıcı büyüme.¹⁷ Bu üç öncelik kapsamında, 2020 yılı için birbirini destekleyen beş hedef belirlenmiştir:¹⁸

- 20-64 yaş arasındaki nüfusun % 75'inin işgücüne katılması,
- GSYH'nin % 3'ünün araştırma geliştirmeye aktarılması ve yenilikçilik takibi için yeni bir gösterge oluşturulması,
- Okulu erken terk eden gençlerin oranının % 10'un altına düşürülmesi ve 30-34 yaş grubundaki yükseköğretim mezunu oranının en az % 40'a yükseltilmesi,
- Yoksulluk tehlikesi ile karşı karşıya olanların sayısının 20 milyonun altına indirilmesi,
- 1990 yılına kıyasla, sera gazı salınımının en az % 20 oranında azaltılması, AB'nin enerji tüketiminde yenilenebilir enerji payının % 20'ye yükseltilmesi ve % 20 oranında enerji verimliliği sağlanması.

Ayrıca, üye ülkelerin bu hedeflere ulaşabilmesine katkıda bulunacak yedi girişim öngörülmüştür. Yedi girişimden özellikle ikisi¹⁹ doğrudan mesleki ve teknik beceri kazanımıyla ilgilidir. Bunlarda ilki olan Hareket Halindeki Gençlik Girişimi,²⁰ çıraklık, staj ve diğer iş deneyimlerinin artırılmasını ve AB ülkeleri arasındaki işgücü hareketliliğinin teşvik edilmesini amaçlamaktadır. Girişimlerden ikincisi olan Yeni Beceri ve İşler için Gündem²¹ ise, AB içindeki işgücüne yeni beceriler kazandırmayı ve böylelikle insana yaraşır koşullarda istihdam olanaklarını artırmayı amaçlamaktadır. Bu kapsamda, AB düzeyinde, üye ülkeler arasındaki işgücü hareketliliğinin kolaylaştırılması, işgücü arz ve talebinin birbirine uygun olması, toplumsal ortakların kapasitelerinin güçlendirilmesi ve işgücü piyasası kurumları arasında işbirliğinin teşvik edilmesi öngörülmektedir.

¹⁶ Akbaş ve Apar, 2010.

¹⁷ Toygür, 2010.

¹⁸ Avrupa Komisyonu, 2010b.

¹⁹ Diğer girişimler hakkında bir değerlendirme için bkz. Akbaş ve Apar (2010).

²⁰ Avrupa Komisyonu, 2010c

²¹ Avrupa Komisyonu, 2010d.

Üye ülkeler düzeyinde ise, güvenceli esneklik yönünde ulusal politikaların sürdürülmesi, aktif yaşlanma politikalarının teşvik edilmesi, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlamaya yönelik uygulamaların genişletilmesi ve mesleki eğitim kurumları ve iş dünyası arasındaki ortaklıkların geliştirilmesi hedeflenmektedir.

Son yıllardaki bu gelişmelerle beraber, gerek genel gerekse mesleki ve teknik eğitim, ekonomik ve toplumsal gelişme üzerinde belirleyici rol oynayan en önemli faktörlerden birisi olarak görülmeye başlanmış ve AB'nin ekonomik ve toplumsal gelişme stratejilerinin ana dayanaklarından birisi olarak kabul edilmiştir.²²

ULUSLARARASI HAREKETLİLİĞİN TEŞVİK EDİLMESİ

Öğrenme ve yeni beceriler edinme amaçlı uluslararası hareketlilik programları, bireylerin istihdam edilebilirliklerini artırmanın yanı sıra kişisel gelişimlerine de katkıda bulunur. Bu programlar, bireylerin yabancı dil yeteneklerinin iyileşmesinde, sorumluluk duygularının gelişmesinde ve farklı kültürlere ve çalışma ortamlarına kolaylıkla uyum sağlayabilmelerinde önemli bir rol oynar.²³ Ayrıca, uluslararası hareketlilik, eğitim sistemlerinin modernizasyonunun önünü açmakta ve ülkeler arasındaki bilgi ve yenilik transferlerini kolaylaştırmaktadır.

Bu doğrultuda, bu çalışma için incelenen birçok ülkede gözlemlenen önemli bir eğilim, mesleki ve teknik beceri kazanımı alanında uluslararası hareketliliğin artırılmasına yönelik programların uygulamaya konulmasıdır.

AB Leonardo da Vinci Hareketlilik Programı

AB düzeyinde, ülkeler arasındaki öğrenme ve beceri edinme amaçlı hareketliliği sağlamak amacıyla birçok çalışma yürütülmektedir.²⁴ 2007 yılında başlayan ve 2013 yılına kadar sürecek olan Hayat Boyu Öğrenme Programı,²⁵ genel ve mesleki ve teknik eğitimle ilgili tüm program ve faaliyetleri bütüncül bir yaklaşımla tek çatı altında toplamayı hedeflemiştir. Hayat Boyu Öğrenme Programı, Comenius (okul eğitimi), Erasmus (yükseköğretim), Grundtvig (yetişkin eğitimi) ve Leonardo da Vinci (mesleki ve teknik eğitim) alt programlarını kapsamaktadır.²⁶

Mesleki ve teknik beceri kazanımıyla doğrudan ilgili olan Leonardo da Vinci (LdV) Programı²⁷ mesleki ve teknik eğitim alanındaki tüm bireylerin beceri ve yeterliliklerini artırmayı ve katılımcı ülkelerde sürekli gelişen ve değişen teknolojiye uyum kapasitesini artırmayı hedeflemektedir. LdV Programı, temel düzeyde mesleki ve teknik eğitim sisteminde olan ya da çıraklık eğitimi alan öğrencileri, işgücü piyasasındaki tüm bireyleri ve mesleki ve teknik eğitim alanında çalışanları (öğretmenler, usta eğitimciler, rehberlik danışmanları, işletmelerdeki insan kaynakları uzmanları vb.) kapsamaktadır.

LdV Programı, bireylerin diğer AB ülkelerinde eğitim görmelerini veya çalışma deneyimi kazanmalarını sağlayan hareketlilik projelerini, yenilikçi uygulamaların geliştirilmesini

22 AB'ye üye ve aday ülkelerdeki güncel eğitim göstergeleri için bkz. Ek 1.

23 Avrupa Komisyonu, 2010e.

24 Bir önceki bölümde bahsi geçen Avrupa 2020 Stratejisi ve Hareket Halindeki Gençlik Girişimi, uluslararası hareketliliğin özellikle genç nüfus için önemine dikkat çekmektedir.

25 Avrupa Birliği Konseyi, 2006.

26 LdV Programı, ilk olarak 1994 yılında yayımlanan Konsey kararı ile yürürlüğe girmiş ve ilk aşamasını 1995-1999 yılları arasında tamamlamıştır. Programın ikinci aşaması 2000-2006 yılları arasında uygulanmıştır.

27 LdV Programı'na 27 AB üyesi ülkeye ek olarak, Lihtenştayn, Norveç, İzlanda ve Türkiye katılmaktadır.

ve transferini amaçlayan çok taraflı projeleri ve mesleki ve teknik eğitim alanındaki tüm paydaşların arasındaki ilişkilerin kuvvetlendirilmesini hedefleyen sektörel ya da tematik iletişim ağı kurma ve geliştirme projelerini kapsamaktadır. Hareketlilik projeleri, bireylerin başka bir katılımcı ülkedeki bir kurum (mesleki ve teknik eğitim kurumu ya da işletme) bünyesinde mesleki eğitim alma ya da çalışma deneyimi kazanma sürecini kapsamaktadır. Hareketlilik projelerinin katılımcı işletmeler, mesleki ve teknik eğitim kurumları ve bireyler açısından beklenen faydaları Tablo 3'te belirtilmiştir:

TABLO 3: HAREKETLİLİK PROJELERİNİN BEKLENEN FAYDALARI	
İşletmeler	<ul style="list-style-type: none"> Çalışanların yetkinliklerinin iyileşmesi İşletmenin uluslararası boyut kazanması İşletmenin yeni pazarlar hakkında bilgi edinmesi İşletmenin faaliyet gösterdiği sektörde diğer ülkelerdeki gelişmeler konusunda bilgi edinmesi İşletmenin yeni yaklaşımlar ve çalışma yöntemleri tanınması Çalışanların yabancı dil becerilerinin iyileşmesi İşletmenin faaliyet gösterdiği sektöre ilginin artması
Mesleki teknik ve eğitim kurumları	<ul style="list-style-type: none"> Mesleki ve teknik eğitim ya da çıraklık sistemine olan ilginin artması Öğretmen ve eğitimcilerin yetkinliklerinin iyileşmesi Diğer ülkelerde mesleki ve teknik beceri kazanımı alanında edinilen bilgi ve deneyimlerin paylaşılması Kurumların uluslararası işbirliğine açık hale gelmesi ve uluslararası bir boyut kazanması Öğretim programlarının sadece ulusal değil, uluslararası işgücü piyasalarının gereklerine cevap verebilmesi Kurumların geleneksel okul anlayışından sıyrılıp bilgi merkezine dönüşmesi
Bireyler	<ul style="list-style-type: none"> Mesleki ve teknik becerilerin, uluslararası becerilerin ve kişisel beceri ve yeterliliklerin gelişmesi Uygulama deneyimi edinilmesi Kariyer fırsatlarının artması Mesleki ve teknik bilginin gelişmesi İletişim becerilerinin iyileşmesi Kültürel farkındalığın artması Yabancı dil becerilerinin iyileşmesi Kendine güvenin artması

Kaynak: Price Waterhouse Coopers ve CINDP, 2007.

Ülkeler arası işbirlikleriyle mesleki ve teknik eğitimde yenilikçi yaklaşımların (materyaller, öğretim programları, eğitim/öğretim yöntemleri vb.) tasarımı ve geliştirilmesi çok taraflı projeler kapsamında desteklenmektedir. Ayrıca, çok taraflı projeler, mesleki ve teknik beceri kazanımında yenilikçi yaklaşımların ülkeler arası ortaklıklar yoluyla farklı yasal, sektörel, sosyoekonomik ve coğrafi ortamlara transfer edilebilmesine de destek sağlamaktadır. Her yıl Avrupa Komisyonu, mali destek verilecek çok taraflı projelerin dikkate alınması gereken birtakım öncelikli hedefleri belirlemektedir. Örneğin, 2012 yılında finanse edilecek projeler öncelikli olarak mesleki eğitim ve iş dünyası arasındaki işbirliğini artırmayı, öğretmenlerin ve eğitimcilerin yetkinliklerini geliştirmeyi, öğrencilerin temel becerilerini iyileştirmeyi ve ortak AB çerçeve ve araçlarının (Yeterlilikler Çerçevesi, Kredi Transfer Sistemi vb.) hayata geçirilmesini hedeflemektedir.

Mesleki ve teknik eğitim alanında uzmanların bir araya gelmesi, AB genelinde konuyla ilgili deneyimlerin ve bilgilerin paylaşılması, belirli alanlarda ya da sektörlerde yenilikçi yaklaşımların paylaşılması için platformlar oluşturulması ise sektörel ya da tematik iletişim ağı kurma ve geliştirme projeleri kapsamında gerçekleştirilmektedir.

AB, hayat boyu öğrenme çerçevesinde ülkeler arası hareketliliğin hayata geçmesi amacıyla, ortak çerçeve ve araçlar geliştirmektedir. Bu çerçeve ve araçların en önemlileri Yeterlilikler Çerçevesi ve Kredi Transfer Sistemi'dir.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ)

2008 yılında, Avrupa Birliği Konseyi, tüm AB ülkelerinde bireylerin sahip oldukları yeterliliklerin²⁸ kolayca tanınması ve ulusal ve sektörel seviyede yeterlilik çerçevelerinin²⁹ birbiriyle ilişkili olması amacıyla AYÇ'yi oluşturmaya karar vermiştir.³⁰ Avrupa Birliği Konseyi kararına göre, AB ülkelerinin, ulusal yeterliliklerini 2010 yılına kadar AYÇ seviyeleri ile ilişkilendirmeleri ve 2012 yılı itibarıyla da tüm yeterlilik belgelerinin AYÇ seviyelerine uygun bir referans taşıması için gerekli önlemleri almaları gerekmektedir. AYÇ'nin, bireylerin sahip oldukları yeterliliklerin tanınmasında ve transfer edilebilmesinde, çalışanların ve öğrencilerin hareketliliğinin teşvik edilmesinde ve hayat boyu öğrenmeye katılımın artırılmasında önemli rol oynaması öngörülmektedir.

Genel eğitim, mesleki ve teknik eğitim ve yükseköğretim dahil olmak üzere her seviyede edinilen yeterliliklere³¹ uygulanabilen AYÇ, AB'deki farklı eğitim sistemleri arasındaki ilişkilerin kurulabilmesi amacıyla, öğrenme girdilerine (öğrenimin süresi, kurum tipi vb.) değil, öğrenme çıktılarına (bireyin öğrenme süreci sonunda bildikleri, anladıkları ve yapabildikleri) odaklanmaktadır. Bu doğrultuda, AYÇ kapsamında, öğrenme çıktılarıyla tanımlanan sekiz yeterlilik seviyesi bulunmaktadır (Tablo 4). Her yeterlilik seviyesi üç öğrenme çıktısına göre açıklanmaktadır:

- Bilgi, bir çalışma, öğrenim veya araştırma alanı ile ilgili olguların, ilkelerin, teorilerin ve deneyimlerin bütünüdür. Teorik ve/veya uygulamalı olarak tanımlanmaktadır.
- Beceri, bilgiyi hayata geçirme, teknik bilgiyi kullanarak görevleri yerine getirme ve problemleri çözme anlamına gelmektedir. Bilişsel (mantıksal, sezgisel ve yaratıcı düşünme kullanımı) ve pratik (el becerisi, teknik, malzeme, alet ve araç kullanımı) olarak tanımlanmaktadır.
- Yetkinlik, bilgiyi, beceriyi ve olanakları mesleki ve kişisel gelişimde veya çalışma ve öğrenme ortamlarında kullanabilmektir. Sorumluluk alabilme ve bağımsız çalışabilme çerçevesinde tanımlanmıştır.

28 Yeterlilik, bir öğretim programının başarıyla tamamlanması sonucu öngörülen çıktıların kazanıldığını onaylayan ve yetkili bir otorite tarafından basılı olarak derece, diploma veya sertifika vb. verilmesiyle yapılan belgelendirilmedir.

29 Yeterlilik çerçevesi, yeterlilikleri öğrenme çıktılarına (bilgi, beceri ve yetkinliklere) göre açıklayan ve sınıflandıran sistemdir.

30 Avrupa Birliği Konseyi, 2008.

31 Ayrıca, hayat boyu öğrenme (yaygın ya da enformel öğretim) çerçevesinde kazanılan yeterlilikler de AYÇ kapsamında değerlendirilmektedir.

TABLO 4: AYÇ YETERLİLİK SEVİYELERİ

Seviye	Bilgi	Beceri	Yetkinlik	Yeterlilik örnekleri
8. Seviye	Belirli bir alanda ve bu alanın diğer alanlarla etkileşimi konusunda en üst düzey bilgiye sahip olmak	En ileri seviyede yöntemleri kullanarak (sentez, değerlendirme vb.) araştırma ve/veya yenilikçilik faaliyetlerinde ortaya çıkan karmaşık sorunları çözmek Mevcut mesleki bilgi ve uygulama alanlarını genişletmek	Yüksek düzeyde yetki, sorumluluk, özerklik, akademik ve profesyonel bütünlük sergilemek Araştırma, yeni fikir ve süreçlerin gelişiminde sürekli sorumluluk taşımak	Doktora derecesi
7. Seviye	Belirli bir alanda, özgün düşünceye ve/veya araştırmaya temel olabilecek yüksek derecede uzmanlaşmış bilgiye sahip olmak Belirli bir alanda bilgi eksiklikleri hakkında farkındalığa sahip olmak Belirli bir alanın diğer alanlarla etkileşimi konusunda bilgi sahibi olmak	Yeni bilgi ve yöntemler geliştirmek ve farklı alanlardaki bilgileri bir araya getirmek amacıyla yürütülen araştırmalarda ve/veya yenilikçilik faaliyetlerinde ortaya çıkan sorunları çözmek	Öngörülemeden durumların sıklıkla meydana geldiği çalışma ortamlarında karmaşık ve yeni stratejik yaklaşımlar gerektiren faaliyetleri yönetmek ve bu faaliyetlere yön vermek Ekiplerin mesleki gelişimlerine katkıda bulunmak Ekiplerin stratejik performanslarını değerlendirmek	Uzman profesyonel ve üst düzey yönetici yeterlilikleri (Yüksek lisans diploması)
6. Seviye	Belirli bir alanda ileri düzeyde bilgiye sahip olmak Bu alandaki teori ve ilkelere eleştirel bir yaklaşım getirmek	Uzmanlık gerektiren bir alanda karmaşık ve öngörülemeden sorunları çözmek için gereken ustalığı ve yenilikçiliği ortaya koymak	Karmaşık mesleki faaliyetleri veya projeleri yönetmek Öngörülemeden durumların meydana geldiği çalışma ortamlarında karar vermek ve sorumluluk almak Bireylerin ve grupların profesyonel gelişimlerini yönetme konusunda sorumluluk almak	Profesyonel yeterlilikler ve yönetici mesleki yeterlilikleri (Lisans diploması)
5. Seviye	Belirli bir alanda kapsamlı, uzmanlaşmış, pratik ve teorik bilgiye sahip olmak Bu bilginin sınırlarına dair farkındalığa sahip olmak	Somut ve soyut sorunlara yaratıcı ve stratejik çözümler geliştirmek	Öngörülemeden durumların meydana geldiği çalışma ortamlarında faaliyetleri yönetmek ve denetlemek Kişisel çalışma performansını değerlendirmek ve geliştirmek Diğer çalışanların çalışma performansını değerlendirmek ve geliştirmek	İleri mesleki yeterlilikler (Önlisans diploması)

TABLO 4 (DEVAM)

4. Seviye	Belirli bir alanda geniş kapsamlı, pratik ve teorik bilgiye sahip olmak	Belirli bir alanda ortaya çıkan somut sorunlara çözüm üretmek	Çoğunlukla öngörülebilir durumların olduğu çalışma ortamlarında bağımsız çalışabilmek Diğer çalışanların günlük işlerini denetlemek ve eğitimleriyle ilgili sorumluluk almak	Tam yetkinliği olan nitelikli eleman yeterlilikleri (Yaygın eğitim sertifikası, mesleki/teknik lise diploması)
3. Seviye	Belirli bir alanda genel kavramlara, süreçlere ve ilkelere dair bilgiye sahip olmak	Belirli bir alana özgü bilgileri, yöntemleri, araçları ve malzemeleri seçerek ve uygulamaya koyarak görevleri yerine getirmek ve problemleri çözmek	Görevlerin tamamlanmasıyla ilgili sorumluluk almak Problemlerin çözümünde davranışlarını değişik ortamlara uyarlayabilmek	Yarı-yetkin nitelikli eleman yeterlilikleri
2. Seviye	Belirli bir alanda temel bilgilere sahip olmak	Basit kuralları ve yöntemleri uygulayarak görevleri yerine getirmek Belirli bir alanda ortaya çıkan günlük somut problemleri çözmek	Doğrudan gözetim altında sınırlı sorumluluk alarak görevleri yerine getirmek	Temel mesleki yeterlilikler (Yaygın eğitim sertifikası)
1. Seviye	Temel genel bilgilere sahip olmak	Basit görevleri yerine getirmek	Yapılandırılmış bir ortamda doğrudan gözetim altında basit görevleri yerine getirmek	Meslek öncesi yeterlilikler (İlköğretim diploması)

Kaynak: CEDEFOP, 2008.

Mesleki Eğitim ve Öğretimde Kredi Transfer Sistemi (ECVET)

AYÇ'nin doğal bir devamı ve tamamlayıcısı olarak görülen ECVET,³² farklı ulusal ve/veya sektörel mesleki yeterlilik sistemlerinin ortak bir tabanda birbirleriyle iletişim kurabilmelerini sağlamak için geliştirilmekte olan bir araçtır. 1989 yılında başlatılan Yükseköğretim Kredi Transfer Sistemi'nin başarılı sonuçlarından hareketle geliştirilen ECVET'in pilot uygulamalarına 2009 yılında başlanmıştır. Sistemin 2012 yılına kadar tamamlanması ve uygulamaya konulması öngörülmektedir. ECVET'in tamamen hayata geçirilmesiyle birlikte bireylerin kolaylıkla farklı ülkelerde ve farklı eğitim kurumlarında mesleki ve teknik beceri kazanmalarının ya da mevcut becerilerini geliştirmelerinin yolu açılacaktır.

ECVET, temel olarak, oldukça parçalı bir yapısı bulunan AB mesleki ve teknik eğitim sistemleri kapsamında, bireylerin bir başka ülkede edindikleri bilgi, beceri ve yeterliliklerinin resmen tanınmasını kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu doğrultuda, ECVET, bir yeterliliği biriktirebilir ve transfer edilebilir öğrenme çıktıları (bilgi, beceri ve yetkinlikler) ve kredi puanlarıyla ifade eden bir yöntem izlemektedir.³³ Böylece, ulusal mesleki yeterlilik kurumları diğer bir ülkede edinilmiş öğrenme çıktıları ve kredilerini kendi mesleki eğitim yeterlilikler sistemine tercüme edebilmektedirler.

ECVET'in başarılı bir şekilde AB ülkelerinde uygulanması mesleki ve teknik eğitim alanında bireylerin uluslararası hareketliliğinin artmasına ve eğitim sisteminin daha esnek bir hale gelmesine büyük katkıda bulunacaktır. Ülkeler arası hareketliliği ve eğitim sistemindeki yatay ve dikey geçişleri geliştirmesinin yanı sıra ECVET'in hayat boyu öğrenme fırsatlarına erişimin artmasında da rol oynaması beklenmektedir.

³² Avrupa Birliği Konseyi, 2009b.

³³ ECVET'in izlediği yöntem ve pilot uygulamalarına dair detaylı bir çalışma için bkz. CEDEFOP (2010).

GENEL VE MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİM ARASINDAKİ PROGRAM FARKLILIKLARININ AZALTILMASI

Ekonomideki ve işgücündeki hızlı değişim sürecinde bireylerin sahip olması gereken genel ve mesleki beceriler arasındaki farklılıklar giderek azalmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) gerçekleştirilen bir çalışmanın sonuçlarına göre,³⁴ teknolojinin hızlı değişimiyle (özellikle bilişim teknolojilerinin yaygınlaşmasıyla), işgücü piyasasında problem çözme ve iletişim becerileri spesifik mesleki becerilerden daha çok aranmaktadır. Bu kapsamda, genel ve mesleki eğitim arasındaki klasik katı sınırlar birçok ülkede yumuşama eğilimi göstermekte, yapı ve içerik farklılıkları azalmaktadır. Bu değişim özellikle ortaöğretimde etkilidir. Ayrıca, artık ortaöğretimi bitiren tüm öğrencilerin hayat boyu öğrenme için gerekli temel becerileri kazanmış olması gerekmektedir. Bu, bireylerin istediklerinde ve/veya gerektiğinde meslek değiştirmelerini de kolaylaştıracaktır. Bu bağlamda, ortaöğretim mezunlarının hayat boyu öğrenme çerçevesinde temel beceri ve yeterliliklere (okuryazarlık ve sayısal beceriler; matematik, fen bilgisi ve teknolojiye temel ustalıklar; problem çözme; eleştirel düşünme; çok iyi yabancı dil bilgisi; bilgi ve iletişim teknolojisi becerileri; teknoloji kullanımı; toplumsal beceriler; girişimcilik ve genel kültür) sahip olmaları sağlanmalıdır. Bu beceriler, tüm ortaöğretim öğrencilerine ortak bir program ile kazandırılabilir. Böylelikle, bireylerin hayat boyu öğrenme için gerekli altyapıyı kazanmaları sağlanabilir.

Bu çalışma için incelenen çoğu ülkede, ortaöğretimde genel ve mesleki eğitim arasındaki program farklılıklarının azaltılması ve tüm mezunlara temel becerilerin kazandırılması amacıyla, ortak ve zorunlu genel eğitimin 9-10 yıl olması ve mesleki ve teknik beceri kazanımının bunun üzerine oturması gibi bir eğilim söz konusudur. Bu şekilde geliştirilmiş sistemlerde amaçlanan, erken yaşta farklı okul türlerini seçmek zorunda kalan öğrencilerin gelecekte karşılaşılabilecekleri bazı olumsuzlukları ortadan kaldırmaktır.³⁵

Örneğin, Portekiz eğitim sisteminde genel eğitim ve mesleki eğitim sistemi arasındaki ilişki oldukça güçlüdür. Temel ve zorunlu eğitim 6 yaşında başlamakta ve 15 yaşına kadar devam etmektedir. Dokuz yıllık temel ve zorunlu eğitim üç devrede (4-2-3 yıl olmak üzere) gerçekleştirilmektedir.³⁶ Temel eğitimin ikinci devresinden itibaren sanatsal ve teknolojik eğitim seçmeli ders olarak karşımıza çıkmaktadır. Dokuz yıllık zorunlu eğitimi bitiren öğrencilerin devam edebildiği mesleki ve teknik ortaöğretim programlarında zorunlu genel kültür dersleri önemli bir yer tutmaktadır. Yapılan araştırmalarda, sadece mesleki ve teknik ders alan öğrencilerin teknolojiye hızlı gelişime ayak uydurmakta zorlandıkları ve yaptıkları işi gelişmelere paralel bir şekilde değiştirmeden sürdürme eğiliminde oldukları belirtilmektedir.³⁷ Bu değerlendirmeden yola çıkarak, 2004 yılında gerçekleştirilen eğitim reformuyla, Portekiz'de mesleki ve teknik eğitim veren ortaöğretim kurumlarında, Portekizce, yabancı dil, felsefe, bilgi ve iletişim teknolojileri ve beden eğitimi derslerinin zorunlu hale getirildiğini ve önemli bir yer tuttuğunu gözlemleyebiliriz. Diğer taraftan, genel eğitim veren ortaöğretim programlarında, öğrencileri hem yükseköğretime hem de meslek yaşamına hazırlayan dersler bulunmaktadır. Genel ortaöğretimdeki öğrenciler, on farklı teknolojik dersten³⁸ birinde uzmanlaşabilmektedirler.

34 Autor, Levy ve Murnane, 2003.

35 Şimşek, 1999.

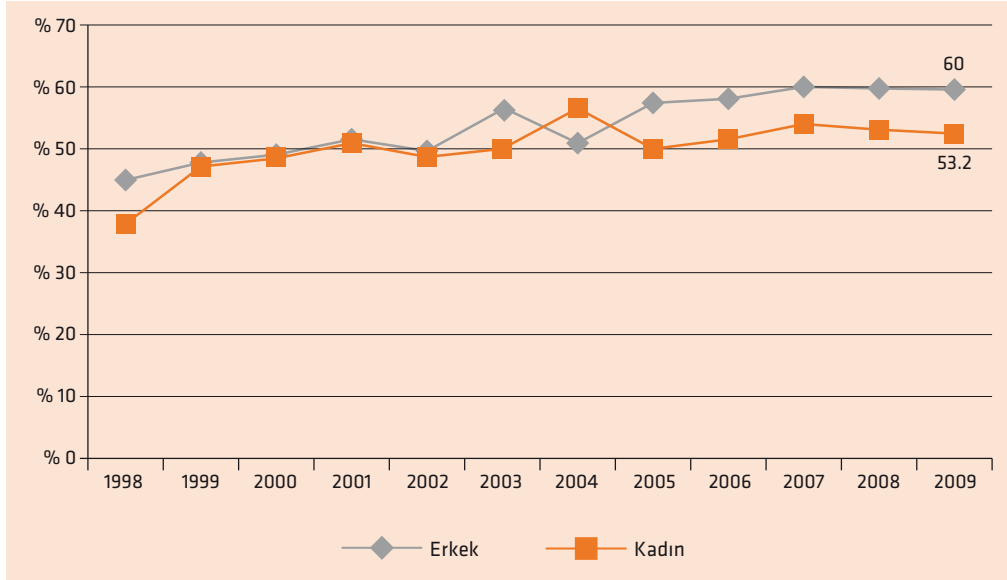
36 Eurydice, 2005.

37 Hull, 1998.

38 İnşaat mühendisliği, elektrik mühendisliği ve elektronik, bilişim teknolojisi, ekipman tasarımı, multimedya, yönetim, pazarlama, arazi planlama ve çevre, sosyal işler, spor.

Ortaöğretim kurumlarının genel ve mesleki programları beraber içerecek şekilde çeşitlendirilmesi, İsveç eğitim sisteminde 1994 yılındaki eğitim reformundan sonra çok amaçlı liselerin kurulmasıyla gerçekleştirilmiştir.³⁹ İsveç'te dokuz yıllık zorunlu temel eğitimi (ilkokul ve ortaöğretim birinci devre) başarıyla bitiren öğrencilerin neredeyse tamamı (% 98) ortaöğretimin ikinci devresine devam etmekte ve çoğu üç sene içerisinde bu eğitimlerini tamamlamaktadır. Ortaöğretimin ikinci devresinde, çok amaçlı liseler bulunmakta ve bu kurumlar 13 mesleki ve dört akademik alanda ders vermektedir. Ortaöğretim ikinci devreye devam eden öğrencilerin yaklaşık % 50'si mesleki bir alanda uzmanlaşmayı seçmektedir.⁴⁰ Mesleki ve teknik alanlarda uzmanlaşmayı seçen öğrencilerin eğitim sürelerinin yaklaşık üçte biri temel dersleri (İngilizce, matematik, beden eğitimi, sanat dersleri, sağlık, fen bilimleri ve sosyal bilimler) içermektedir. Son yapılan değerlendirmelerde,⁴¹ bu ülkedeki ortaöğretim sistemi oldukça başarılı bulunmuştur. İsveç'te mesleki ve teknik eğitim alanında uzmanlaşmayı seçen ortaöğretim öğrencilerinin oranı hızla artmaktadır (Şekil 1). Ayrıca, okulu terk oranları, uluslararası standartlara göre oldukça düşüktür. 20-24 yaş grubundaki gençlerin yaklaşık % 90'ı ortaöğretim ikinci seviyeyi tamamlamıştır.

ŞEKİL 1: İSVEÇ'TE ORTAÖĞRETİMDE MESLEKİ VE TEKNİK UZMANLAŞMAYI SEÇEN ÖĞRENCİLERİN YILLARA GÖRE PAYI, 1998-2009

Kaynak: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

Çok amaçlı liseler, mesleki ve teknik eğitimin diğer AB ülkelerine göre daha az geliştiği Yunanistan'da⁴² 1984 yılındaki reformla gündeme gelmiştir. Dokuz yıl süren zorunlu eğitimden sonra devam edilebilen çok amaçlı liseler (*Eniaio Polykladiko Lykeio*), akademik ve mesleki disiplinleri kaynaştıran bir eğitim anlayışını temel almaktadır.⁴³ Bu okullarda, sınırları kesin olarak belirlenmiş dar meslek alanlarında değil, olabildiğince çok sayıda mesleğin temelini oluşturacak ana sektörlerle dayalı bir eğitim yapılmaktadır. Bu şekilde, öğrenilen bilgi ve becerilerin geniş bir tabana yayılması amaçlanmaktadır. Ayrıca, okulda kazanılan yeterlilikler değişik meslek dallarına ya da zaman içinde ortaya çıkan yeni teknolojik gelişmelere kolayca uyarlanabilmektedir. Çok amaçlı liselerdeki öğrenciler, mesleki eğitim veren teknik bir alanı ya da yükseköğretime hazırlayan genel eğitim programlarından birini seçebilirler.

39 CEDEFOP, 2009.

40 Üç yıl süren ve % 85'i okul temelli olan mesleki ve teknik eğitimde 15 haftalık staj zorunludur. Ülkedeki belediyelerin birçoğunun bünyesinde, mesleki ve teknik eğitim alanında Program Danışma Kurulları ve Mesleki Eğitim Kurulları bulunmaktadır. Bu kurullar, eğitim kurumlarına, öğrencilere iş deneyimi kazanılacak yerler bulma, teçhizat alımı ve mesleki ve teknik öğretmenlerin bilgilerinin güncellenmesi konusunda destek olmaktadır.

41 OECD, 2008a.

42 Yunanistan'da mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretim içerisindeki payı % 30 dolaylarındadır.

43 CEDEFOP, 2003.

Ortaöğretimde ortak olarak uygulanan genel eğitimin süresinin artırılması da hayat boyu öğrenme için sağlam bir temel oluşturabilir. Tüm ortaöğretim kurumlarında ortak olarak uygulanan ve temel yeterliliklere odaklanan genel eğitimin süresinin iki yıl olması Şili eğitim sisteminin önemli bir özelliğidir. Şili'de zorunlu eğitim sekiz senelik ilköğretim ve dört senelik ortaöğretime kapsamaktadır. Ortaöğretimin ilk iki senesinde bütün öğrenciler aynı öğrenim programını görürken, son iki sene için öğrencilerin genel program (*Enseñanza Media Científico-Humanista*) ve mesleki ve teknik program (*Enseñanza Media Técnico Profesional*)⁴⁴ arasında seçim yapıp birine yönelmeleri gerekmektedir.⁴⁵ Mesleki ve teknik programları seçen öğrenciler 14 mesleki alanda 46 uzmanlıktan birini seçebilirler. Mesleki ve teknik alanda uzmanlaşma başladıktan sonra da öğrencilere 12 saat genel kültür dersi verilmeye devam edilmektedir.

Bu bölümde incelenen ülke örnekleri, meslek eğitimindeki öğrencilere genel becerilerin kazandırılmasının hayat boyu öğrenme için sağlam bir temel oluşturacağına dikkat çekmektedir.

MESLEKİ EĞİTİMİN ÖNLİSANS DÜZEYİNDE GERÇEKLEŞTİRİLMESİ

Mesleki ve teknik eğitimin ortaöğretimden sonra önlisans seviyesine taşınması özellikle ABD, Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda ve Singapur'da gözlemlenen bir eğilimdir.

ABD'de, mesleki ve teknik eğitim alabilmek için 12 yıllık zorunlu eğitimi tamamlamak gerekmektedir. Ortaöğretim, akademik olup, mesleki ve teknik eğitime yer vermemektedir. ABD'de mesleki ve teknik beceri kazanımı ortaöğretimden sonra başlamakta ve iki yıl süreyle toplum kolejlerinde (*community college*) gerçekleştirilmektedir (Şekil 2). Öğrenciler, toplum kolejlerinden mezun olduktan sonra profesyonel kadronun yardımcıları ya da üretim süreçlerinin nitelikli elemanları olarak görev almaktadır. Eğitimine devam etmeyi seçen öğrenciler, belirli koşullar altında kurumlar arasında yatay ve dikey geçiş olanağı bulunduğu için⁴⁶ aldıkları kredileri kullanarak dört yıllık bir yükseköğretim kurumuna geçebilirler. Toplum kolejlerinin aynı eyalette bulunan üniversitelerle anlaşması bulunmakta, öğretim programları da eşdeğer olduğu için öğrenciler doğrudan 3. sınıftan başlamaya hak kazanmaktadırlar. Başka bir eyalette eğitimlerine devam etmek isteyen öğrenciler ise bazı dersleri tekrar almak durumunda kalabilmektedir. Ayrıca, yetişkinlerin mesleki ve teknik beceri kazanımında ve hayat boyu öğrenme sürecinde de toplum kolejleri önemli rol oynamaktadır. Eğitimine devam etmek isteyen yetişkinler toplum kolejlerini etkin bir şekilde kullanmaktadır.

Kanada'da da mesleki ve teknik eğitim ortaöğretimden sonra başlamaktadır. Mesleki ve teknik beceri eğitimi kamuya ait ancak özel sektörle sıkı işbirliği içinde çalışan toplum kolejlerinde verilmektedir.⁴⁷ Bu okullarda diploma programları 2-3 yıl süreli olup, aynı zamanda daha kısa süreli sertifika programları da bulunmaktadır. Toplum kolejlerinde, mesleki ve teknik beceri kazanımını hedefleyen öğretim programları ilgili sektörün temsilcileriyle birlikte düzenlenmektedir. Ayrıca, üniversiteler ve toplum kolejleri arasında güçlü bir bağ bulunmaktadır. Bir yandan, üniversite derecesi almayı amaçlayan öğrenciler eğitimlerinin ilk iki yılını toplum kolejlerinde sürdürüp kredilerini tamamlamaktadırlar.

44 Şili'de mesleki ve teknik eğitimin Türkiye'deki sistemle kayda değer bir ortak noktası bulunmaktadır. Bu ülkede de Türkiye'de olduğu gibi, bireyin sosyoekonomik durumu hangi ortaöğretim kurumuna gideceğini belirlemektedir. Şili'de, mesleki ve teknik eğitim öğrencilerinin yaklaşık % 65'i gelir seviyesi en düşük hanelerden gelmektedir.

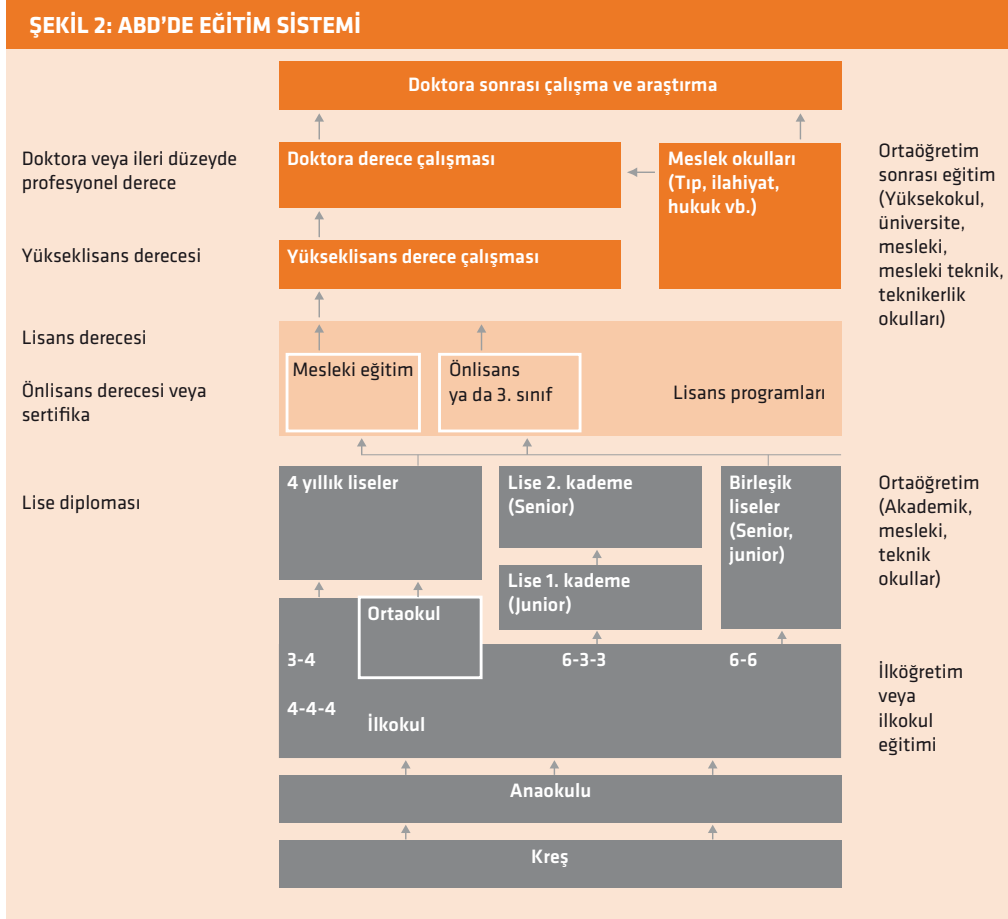
45 OECD, 2009.

46 ABD eğitim sisteminde, mesleki ve teknik eğitimin bireylere dikey hareketlilik olanağı vermeyen bir çıkmaz sokak olarak görülmemesi için, toplum kolejlerinden üniversitelere geçiş oranının artması önemli ölçüde desteklenmektedir (Grubb, 2006).

47 Grubb, 2006.

Bu yolla tamamlanan kredilerin çoğu dört senelik bir lisans programının ilk iki yılı olarak üniversiteye transfer edilebilmektedir. Diğer yandan, üniversite mezunlarının bir bölümü, mesleki ve teknik beceri kazanmak ya da var olan becerilerini güçlendirmek için toplum kolejlerine devam etmektedirler. Okul yerleşkesi dışındaki ders olanakları, daha geniş laboratuvar alanları, etkileşimli öğrenim sistemi dikkate alındığında, toplum kolejlerindeki mesleki ve teknik öğretim programlarının üniversitelerin sunduğundan daha yoğun olduğu belirtilebilir. Toplum kolejleri, bilişim teknolojileri, madencilik, çevre ve turizm gibi alanlarda işgücüne katılacak uzmanları yetiştirmeyi hedeflemektedir.

Kaynak: Özermen, (b.t.).

Avustralya'da benzer bir eğitim sistemi bulunmaktadır.⁴⁸ Bu ülkede, lise ve üniversite arasında basamak özelliği taşıyan önlisans okullarına "teknik ve ileri eğitim (*Technical and Further Education - TAFE*) okulları" ismi verilmektedir.⁴⁹ TAFE okullarında, en temel okuma yazma kurslarından, üniversite öğrenimine geçiş için kullanılacak ileri diploma programlarına kadar çok değişik alanlarda kurslar/egitim programları sunulmaktadır. Birçok TAFE okulunun üniversitelerle bağlantıları bulunmaktadır. Hatta bazı TAFE okulları üniversiteler tarafından yürütülmekte ve üniversitelerin yerleşkelerini paylaşmakta, diğerleri ise yakın çevrelerindeki üniversitelerle işbirliği yapmaktadır. Öğrenciler, TAFE okullarında tamamladıkları dersler ile yükseköğretim kurumlarında ilgili alanlar için kredi kazanabilmektedir. Bu nedenle, Avustralya'daki öğrencilerin önemli bir bölümü önce bir TAFE okulunda eğitim görmekte, bu eğitimden sonra da yatay geçiş yaparak üniversite eğitimlerini tamamlamaktadır.

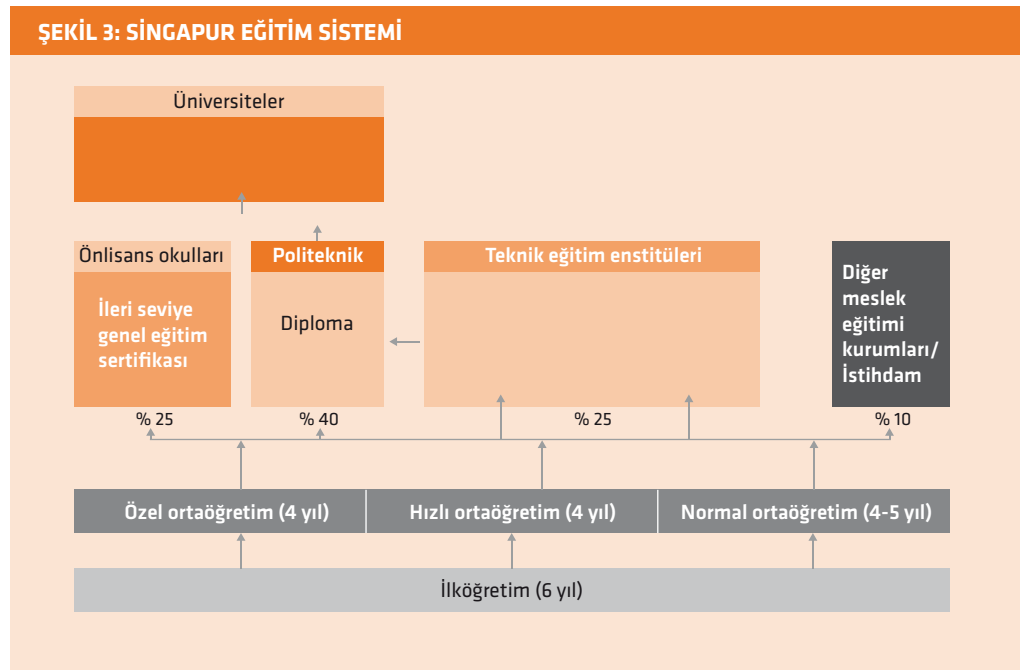
Yeni Zelanda eğitim sisteminde de ortaokul ve lise seviyesinde, mesleki ve genel eğitim arasında fark bulunmamaktadır. Yine de mesleki ve teknik beceri edinmek isteyen ortaokul ya da lise öğrencileri, mesleki eğitimle ilgili seçmeli derslere katılabilmektedir. Ancak genelde,

48 OECD, 2008b.

49 TAFE okulları özel ya da devlete bağlı olabilirler.

Yeni Zelanda'da, mesleki ve teknik eğitim, ortaöğretim sonrası alınmaktadır. Mesleki ve teknik beceri kazanımı teknik okullarda (*Polytechnics*), teknoloji kurumlarında⁵⁰ ve özel eğitim kuruluşlarında verilmektedir.

Son yıllarda eğitim sistemi konusunda örnek bir ülke olarak gösterilen Singapur'daki⁵¹ teknik eğitim enstitüleri (*Institute of Technical Education*), bu ülkedeki mesleki ve teknik beceri kazanımında önemli bir yer tutmaktadır.⁵² Singapur'da ilk ve ortaöğretim on yıl süreli ve zorunludur. Ortaöğretime bitiren öğrencilerin yaklaşık % 95'i eğitimlerine devam etmektedir. Bu öğrencilerin % 30'u akademik eğitim ağırlıklı önlisans okullarına (*junior colleges*), % 40'ı ise orta kademe işgücü yetiştirmeyi hedefleyen politekniklere gitmektedir (Şekil 3). Politeknikler, hem teoriye hem de uygulamaya hakim orta kademe işgücünü hazırlamayı hedeflemektedir.⁵³ Daha çok uygulamaya yönelik ve sanayiye nitelikli eleman hazırlamayı hedefleyen teknik eğitim enstitüleri ise öğrencilerin % 25'i için cazip bir alternatif olarak görülmektedir.

Kaynak: Law, 2008.

Singapur mesleki ve teknik eğitim sisteminin etki değerlendirmesinde,⁵⁴ teknik eğitim enstitülerinin başarısının, benimsediği bütüncül eğitim anlayışından kaynaklandığı belirtilmektedir. Teknik eğitim enstitülerindeki programlar üç temele dayanır: Uygulamalı programlar (*hands-on*), öğrencilerin zihinsel kapasitesini geliştirmeye yönelik programlar (*minds-on*) ve öğrencilerin sosyal yanlarını geliştirmeye yönelik programlar (*hearts-on*). Teknik eğitim enstitülerinin öğretim programlarında genel kültür dersleri sınırlı (İngilizce, matematik) olmakla beraber bilgisayar, büro yönetimi, sanat ve tasarım ve teknik çalışmalar gibi daha genel mesleki beceri odaklı dersler bulunmaktadır.

50 Yeni Zelanda'da 20 tane teknoloji enstitüsü ve politeknik bulunmaktadır.

51 Singapur, Aralık 2010'da açıklanan PISA 2009 sonuçlarında Kore, Finlandiya ve Hong Kong'la birlikte en yüksek performansı göstermiştir (OECD, 2010a).

52 Teknik eğitim enstitüleri özellikle sosyoekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilere alternatif bir yol sunmaktadır (Law, 2008).

53 Apaydın, 2009.

54 Law, 2008.

MESLEKİ VE TEKNİK EĞİTİMDE YATAY VE DİKEY HAREKETLİLİK FIRSATLARI SAĞLANMASI

Bireyler ve aileler, eğitim ile ilgili karar verirken kendilerine en yüksek ekonomik ve sosyal yararı sağlayacağına inandıkları okullara gitmek ve çocuklarını da bu okullara göndermek isteğiyle hareket eder. Bireylere ortaöğretime başladıktan sonra yatay olarak farklı okullara, dikey olarak ise yükseköğretime geçiş fırsatı tanımayan ve bir nevi çıkmaz sokak olarak nitelendirilen okul türlerinin nitelikli talep çekmesi neredeyse olanaksızdır. Bu nedenle, bireye eğitime ilişkin kararlarını yeniden gözden geçirme olanağının tanınması amacıyla, birçok ülkenin eğitim sisteminde genel ve mesleki eğitim arasında yatay ve dikey geçişlerin sağlanması yönünde çalışmalar yapılmaktadır.

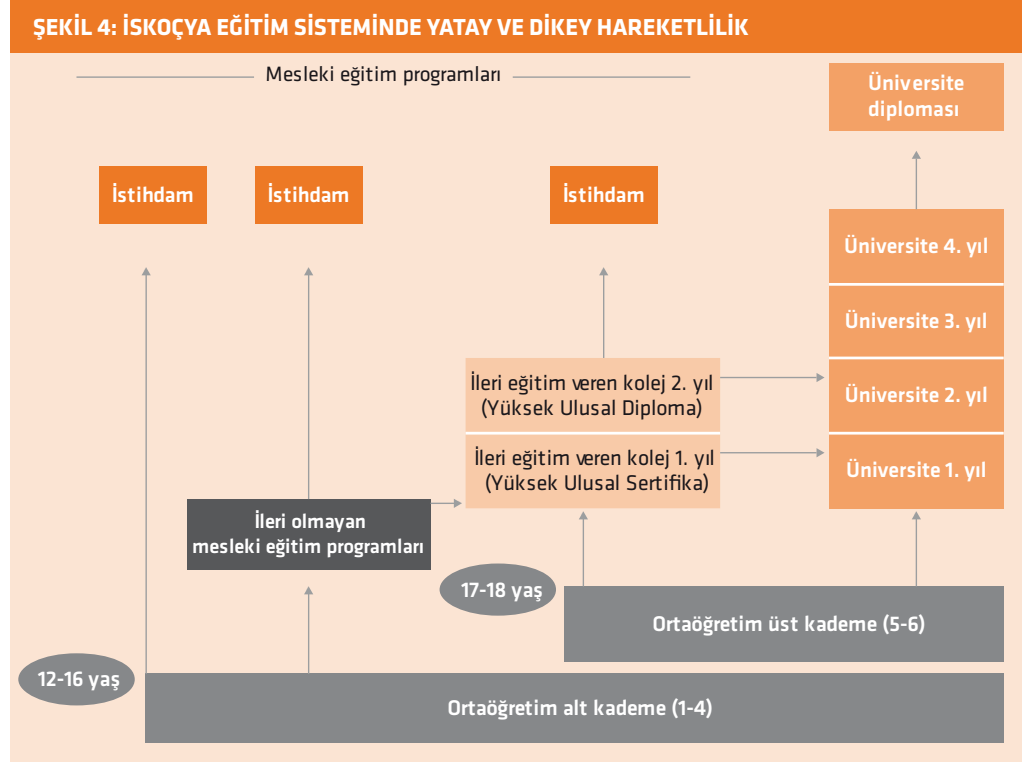
Örneğin, Polonya eğitim sisteminde mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile genel liseler arasında ek okullar konularak ortaöğretimde okullar arası geçişler için olanak sağlanmıştır. Polonya'da temel mesleki okullar 16-19 yaş grubu öğrencilerin eğitimini kapsayan kurumlardır.⁵⁵ Üç yıllık eğitim sonunda yapılan sınavlarda mesleki yeterlilik belgesi alan ve dikey geçiş sınavında başarılı olanlar, iki yıllık ek genel liselere ya da üç yıllık ek teknik okullara girmeye hak kazanırlar. Ek genel liselerden ya da ek teknik okullardan mezun olan öğrenciler olgunluk sınavlarına girerler.

Genel ve mesleki eğitim arasındaki hareketliliğin önem taşıdığı bir başka sistem İskoç eğitim sistemidir.⁵⁶ İskoçya'da 16 yaşına kadar devam eden zorunlu eğitimini bitiren gençlerin önünde üç seçenek vardır (Şekil 4):

- Doğrudan işgücü piyasasına girmek: Bu durumdaki gençlere mesleki ve teknik eğitim okullarında sağlanan kısa ya da uzun dönemli eğitimler yoluyla mesleki becerilerini artırma olanağı sunulmaktadır. Bu şekilde, üniversite eğitimine geçip lisans diploması almak bile mümkündür.
- 16-18 yaşları arasında ortaöğretime bitirdikten sonra mesleki ve teknik eğitim veren yüksekokullara başvurmak: Bu yüksekokullarda, uzun ve kısa süreli kurslar, çıraklık eğitimi veya diplomaya götüren eğitimler verilebilmektedir. Bu okullara giren gençler, bir yıl eğitimden sonra İskoç Yeterlilikler Kurumu tarafından verilen Ulusal Sertifika'ya sahip olabilmektedir. Ulusal Sertifika sahibi olanlar ya da ortaöğretimin üst kademesi olan 5 ve 6. sınıfları bitirip ileri eğitim veren kolejlere başlayanlar, bir yıl okuduklarında Yüksek Ulusal Sertifika, iki yıl okuduklarında ise Yüksek Ulusal Diploma alma hakkına sahip olurlar. Yüksek Ulusal Sertifika alanlar, isterlerse yatay geçişle üniversitelerin ikinci yılına, Yüksek Ulusal Diploma alanlar da üniversitelerin üçüncü yılına geçiş yapabilmektedir. Meslek okullarından üniversitelere geçiş, geniş bir öğrenci yelpazesinin potansiyelini tam olarak gerçekleştirmesine yardımcı olmak için geliştirilmiştir. Ayrıca, her sertifika ve diploma düzeyinde, bireyler isterlerse eğitimlerini bırakıp, sahip olduğu yeterlilikler ile iş hayatına girebilmektedir. İleri eğitim veren kolejlere hem yeni mezunlar hem de meslek edinmek, mesleğini değiştirmek ya da mesleğindeki becerilerini geliştirmek isteyen yetişkinler gidebilmektedir.
- Doğrudan üniversite eğitimine başlamak: Üniversitelere gitmek için mutlaka ortaöğretimin 5 ve 6. sınıflarını bitirmek gerekmektedir. Üniversiteler, kendi tespit ettikleri kontenjanlar, kurallar ve asgari şartlar dahilinde başvuruları değerlendirmektedir.

55 Polonya'da özellikle 2006-2007 eğitim-öğretim yılından bu yana mesleki ve teknik eğitime yoğun bir ilgi artışı olmuştur. Bu artış, AB'ye üye olduktan sonra Polonya işgücü piyasasında meydana gelen değişiklikler ve diğer AB ülkelerine doğru yaşanan göçle açıklanabilir (CEDEFOP, 2011).

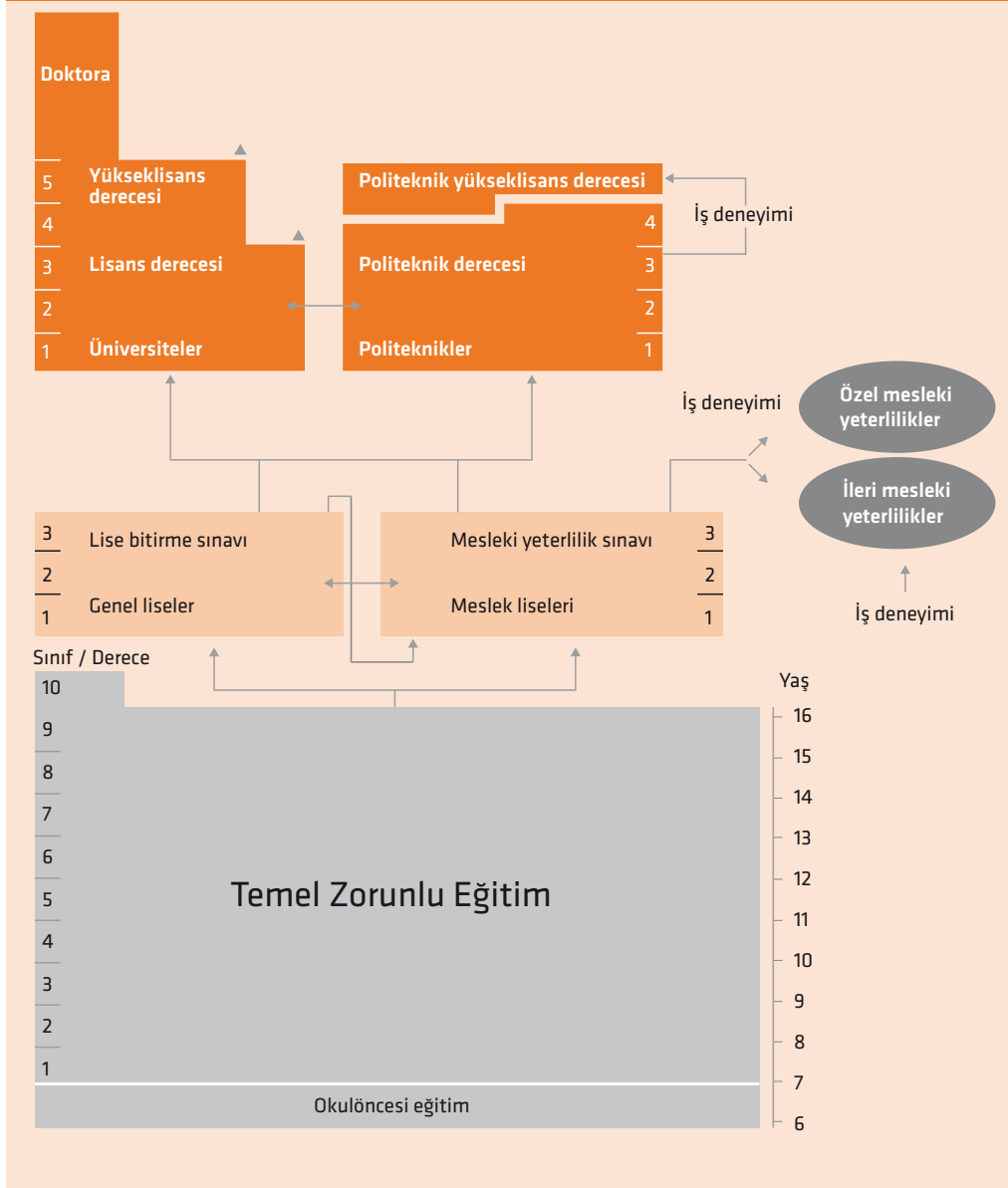
56 OECD, 2007.

Kaynak: Yılmaz, 2007.

Dünyanın en başarılı eğitim sistemlerinden birine sahip olduğu düşünülen Finlandiya'da zorunlu temel eğitimden sonra 16-19 yaş arası kapsayan ortaöğretim, genel ve mesleki ve teknik eğitim olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.⁵⁷ Öğrencilerin % 90'ından fazlası zorunlu temel eğitimin ardından eğitimlerine devam etmektedir. Eğitimin esnekliği ve çeşitli kademeler arasında yatay ve dikey geçişlere izin verecek şekilde düzenlenmiş olması bu ülkedeki eğitim sisteminin önemli özelliklerinden birisidir. Süreç içerisinde kararlarını değiştirerek mesleki liselere geçiş yapmak isteyen genel liselerdeki öğrenciler fark derslerini vererek mesleki eğitime geçiş yapabilmektedirler. Benzer şekilde, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrenciler de üniversite giriş sınavına girerek, genel eğitime yönelebilmektedirler (Şekil 5).

ŞEKİL 5: FİNLANDİYA EĞİTİM SİSTEMİNDE YATAY VE DİKEY HAREKETLİLİK

Kaynak: Review of education statistics in Finland, 2005.

Bu bölümde incelenen eğitim sistemleri, bilgi toplumuna geçiş sürecinde eğitime ve öğrenime erişimin kolaylaştığını ve demokratikleştğini göstermektedir. Mesleki ve teknik eğitimin oldukça önemli bir yer tuttuğu bu ülkelerde, eğitim ve öğretim programları arasında gerekli koşullar yerine getirildiği takdirde yatay ve dikey geçişler kolaylıkla yapılabilmektedir. Bireyler bir programdan diğerine geçmek isterlerse daha önceki çalışmalarından ve/veya başarılarından faydalanabilmekte, uygun kredilerini transfer edebilmektedirler.

MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMINDA UYGULAMA DENEYİMİ FIRSATLARI VERİLMESİ

İşgücü piyasalarında gözlemlenen en temel sorunlardan biri ilgili sektöre uygun yeterli sayıda nitelikli eleman bulunamamasıdır. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumlarla ilgili sektör arasında sistematik ve verimli bir ilişkinin olmaması, bu sorunun en temel sebeplerinden biridir.

İncelenen birçok ülkede, mesleki ve teknik eğitim program ve uygulamalarının (ilgili sektördeki) işletmelerle eşgüdümünü sağlayan bir işbirliği yaklaşımı geliştirilmesi giderek daha da önem kazanmaktadır.

Örneğin Almanya ve Avusturya, mesleki ve teknik beceri kazanımında, okuldaki teorik eğitim ile işyerlerindeki uygulamalı eğitimi birbirini tamamlayan öğeler olarak gören ülkeler arasında yer alır. Bu doğrultuda, mesleki ve teknik eğitim almak isteyen öğrenciler, işletmelerde çalışmakta ve mesleğin uygulamalı yanlarını öğrenmekte, kuramsal yanlarını öğrenmek için ise haftanın bazı günlerinde okula gitmektedir.

Almanya'da tam zamanlı temel ve zorunlu eğitimin ardından, eğitimine devam etmek isteyen gençlerin yaklaşık % 60'ı mesleki ve teknik beceri kazanmak amacıyla ikili meslek eğitimi sistemine başlamaktadır. Bu sistemde, meslek okullarında verilen uzmanlık alanına ait teorik bilgi, işletmelerde somut durumlara uygulanmaktadır. İkili meslek eğitiminin güçlü olduğu tüm ülkelerde olduğu gibi Almanya'da da yükseköğretimden⁵⁸ mezun olma oranı (% 23) OECD ortalamasından (% 39) çok daha düşüktür.⁵⁹

Süreleri 2-3,5 yıl arasında değişen ikili mesleki eğitim programlarında, işyerinde ve okulda olmak üzere iki farklı yerde eğitim verilir. Buna göre, her öğrenci, bir işyeriyle eğitim sözleşmesi imzalamakta,⁶⁰ bu sözleşmede, eğitimin amacı, süresi, öğrenciye ödenecek ücretin miktarı⁶¹ ve tarafların sorumlulukları belirtilmektedir. Eğitim sözleşmesi yapıldıktan sonra işletmeye⁶² alınan gençler, burada haftada 3-3,5 gün eğitim almaktadır. Haftada 1-1,5 gün ise, öğrenciler devlete ait meslek okullarına (*Berufsschule*) devam ederler. Eğitim bir bitirme sınavı ile tamamlanmakta,⁶³ bu sınavda başarılı olanlara nitelikli işçi olduklarını gösteren bir sertifika verilmektedir. Almanya'da kamu ile özel sektör arasındaki bu işbirliğinde, mali yük iki aktör arasında paylaşılmaktadır. Yasayla güvence altına alınan mesleki eğitim danışma kurullarına katılım hakkı sayesinde, işçi ve işveren sendikalarının meslek eğitiminin içeriğinin oluşturulmasında ve öğretim programlarının yürütülmesinde önemli bir etkisi bulunmaktadır. Böylece öğretim programları hem işgücü piyasasının taleplerine cevap verebilmekte hem de gençlere mesleki ve teknik becerilerini geliştirme olanağı sunmaktadır.

Avusturya'da da Alman ikili meslek eğitimi sistemine benzer bir yapılanma bulunmaktadır.⁶⁴ Dokuz yıllık zorunlu eğitimini tamamlayan 14-15 yaşındaki öğrenciler öncelikle ön mesleki eğitim okuluna (*Polytechnische Schule*) gitmektedirler. Bir yıl süren bu okulda öğrenciler, genel eğitimin pekiştirilmesi, mesleklerin tanıtılması ve mesleki bilgi temelinin

58 Almanya'da genel lise ve ikili mesleki eğitim sisteminden mezun olanların üniversiteye girmelerine bir engel yoktur. Üniversiteye girmek isteyenler "Abitur" adı verilen ve eyaletlerce gerçekleştirilen sınava girmekte ve bu sınavdan alınan not ile istenen üniversiteye başvurmaktadır. Almanya'da bir üniversite, bağımsız olarak, öğrencilerin başvurularını Abitur'dan aldıkları nota göre değerlendirilmektedir.

59 OECD, 2010b.

60 Odalar ve meslek kuruluşları, eğitim sözleşmelerinin denetlenmesi ve yürütülmesinden sorumludur.

61 İşyerleri verecek mesleki ve teknik eğitimin maliyetlerini hesaplayarak eğitim alan öğrencilere ücret öderler. Bu ücret, eğitimin her yılı artış gösterir. Ortalama olarak, eğitilmiş bir çalışanın maaşının yaklaşık üçte birine denk gelmektedir.

62 İşletmeler dışında, odalar ve meslek kuruluşları da bazı meslek dallarında eğitim vermektedir.

63 Odalar ve meslek kuruluşlarının üstlendiği bu sınavlar tüm Almanya'da aynı gün yapılır.

64 OECD, 2008c.

oluşturulması yoluyla meslek hayatına hazırlanırlar. Mesleki bilgi ve beceri temeli oluşturma dersleri farklı meslek dallarında (metal, elektrik, ahşap, inşaat, ticaret-büro, hizmet sektörü, turizm vb.) sunulmaktadır. Bu dallar, Avusturya ekonomisindeki önemli meslek alanlarına ilişkin olup, öğrencilere bu alanlarla ilgili temel yetenekler, beceriler ve bilgiler verilmektedir. Bunu takip eden çıraklık eğitimi (eğitim süresinin yaklaşık % 80'i uygulamalı eğitim olmak üzere) hem işletmede hem de meslek okulunda (*Berufsschule*) gerçekleştirilmektedir. Çıraklık eğitimi, meslek alanına göre 2-4 yıl arasında, çoğunlukla üç yıl sürer. Eğitimin sonunda öğrenciler, meslek eğitimiyle ilgili paydaşların da yer aldığı sınav komisyonu tarafından yapılan çıraklık eğitimi bitirme sınavına girmektedir. Avusturya'da, 15-19 yaşındaki gençlerin yaklaşık % 40'ı çıraklık eğitimine devam etmektedir. Çıraklık eğitimi bittikten sonra ise çırakların % 40-45'i eğitim gördükleri işletmelerde çalışmaya devam etmektedir.

Bu bölümde incelenen ülkelerin eğitim sistemlerinde, mesleki ve teknik beceri kazanımında, teorik bilginin uygulama becerileriyle tamamlanması ve desteklenmesi, bireylerin yeterlilik düzeylerinin iyileştirilmesi açısından büyük önem taşımaktadır. Bunun yanı sıra, gözden kaçırılmaması önemli olan bir diğer nokta, akademik ağırlıklı eğitim alan öğrencilere de uygulama deneyimi edinebilecekleri fırsatların sunulması gerekliliğidir. Bu fırsatlar, öğrencilere özel sektörde ve sivil toplum örgütlerinde birebir iş ortamını görme, üretim sürecine katkı yapma ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirme olanağı verecektir.

MESLEK STANDARTLARININ GELİŞTİRİLMESİ VE YETERLİLİKLERİN BELGELENDİRİLMESİ

Meslek standardı, bir mesleğin başarı ile icra edilmesi için gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari yeterlilikler olarak tanımlanır. Somut olarak, meslek standartları, işgücü piyasasındaki mesleki koşulları tanımlayan, çalışanların yerine getirmesi gereken görev ve işlemleri özetleyen metinlerdir. Meslek standartlarının geliştirilmesi sürecinde, araştırma, inceleme, analiz ve diğer çalışmaların yürütülmesi gerekir. Ayrıca, bu çalışmaların her aşamasında alanla ilgili paydaşlar sürece dahil edilmeli ve meslek standartları, kamu, işçi, işveren ve meslek kuruluşlarının uzlaşısıyla ortaya çıkmalıdır.

Meslek standartları konusunda, AB ve Kuzey Amerika ülkelerinde dikkat çeken bir eğilim, mesleki ve teknik beceri kazanımı öğretim programlarının eğitim yapılacak mesleğin standartlarına dayalı olarak geliştirilmesidir. Mesleki ve teknik eğitimle ilgili kesimlerin temsilcilerinden oluşan kurullar her mesleğin standardını belirlemekte ve mesleki ve teknik eğitim kurumlarında bu standartları kazandırmaya dönük öğretim programları uygulanmaktadır. Böylece, meslek standartlarının işgücü piyasası ve eğitim sistemi arasında önemli bir köprü işlevi görmesi hedeflenmektedir.⁶⁵ Meslek standartları, işgücü piyasasının ve eğitim sisteminin tüm aktörleri için büyük önem taşımaktadır:

- İşverenler, istihdam edecekleri kişilerin sahip olması gereken bilgi ve beceriler konusunda önceden bilgi sahibi olmakta, bu kişilerin seçiminde, ücretlerinin belirlenmesinde ve terfilerinde daha uygun kararlar verebilmektedir.
- Çalışanlar, iş başvurularında sahip oldukları yeterlilikleri daha iyi sergileyebilmekte ve mesleki ve teknik becerilerini nasıl geliştirebilecekleri hakkında fikir sahibi olabilmektedir.
- Mesleki ve teknik eğitimden sorumlu olan öğretmen ve idareciler, işgücü piyasasının eğitim sisteminden beklentileri konusunda bilgi sahibi olabilmektedir.

Bu bölümde, meslek standartlarının geliştirilmesi ve öğretim programlarına uygulanması konusunda oldukça ileri olan İskoç sistemi üzerinde durulacaktır.⁶⁶ İskoçya'da ülke genelinde mesleki standartları belirlemekten sorumlu tek kuruluş, özerk yapıya sahip olan İskoç Mesleki Yeterlilikler Kurumu'dur (SQA). SQA'nın bünyesinde bir yönetim kurulu, danışma konseyi, sektör komiteleri, mesleki yeterlilik geliştirme grupları bulunmaktadır.⁶⁷ Bu kurullarda işçi ve işveren sendikaları başta olmak üzere tüm toplumsal taraflar temsil edilmektedir.

İskoç mesleki ve teknik eğitim sisteminde, SQA'nın yerine getirmesi gereken temel işlevler şunlardır:

- Standartları belirlenecek meslekleri belirlemek, bu standartları hazırlayacak kurum ve kuruluşları tespit etmek ve standartları bu kurum ve kuruluşlarla işbirliği içerisinde hazırlamak ve onaylamak.
- Mesleki ve teknik eğitim veren kurumlarda meslek standartlarına uygun eğitim ve öğretimin yapılabilmesi için bu kurumlarla işbirliği yapmak.
- Meslek standartlarını temel alarak, mesleki ve teknik alanlarda yeterliliklerin esaslarını belirlemek.
- Mesleki yeterlilikler alanındaki eğitim ve öğretim kurumlarını ve programlarını akredite edecek kurumları belirlemek.
- Yeterliliği belgelendirecek yetkilendirilmiş kurumları belirlemek ve sınavlarda başarılı olanlara sertifika verilmesini sağlamak.

İskoçya'da her seviyede değerlendirme ve belgelendirme için uygun bir sistem bulunmaktadır. SQA, tüm paydaşlarca kabul edilmiş meslek standartlarına dayalı bir yeterlilikler sisteminin oluşturulması yönünde çalışmalar sürdürmektedir.

Özellikle AB'de meslek standartlarına ilişkin çalışmalarda yeni bir eğilim dikkat çekmektedir. Üye ülkeler, AB'nin tümünde geçerli olacak mesleki standartları ve yeterlilikleri belirlemeye çalışmaktadır. Daha önceki bölümlerde daha ayrıntılı bir şekilde tanımlanan AYÇ ve ECVET iş piyasasının ihtiyaçlarına cevap verebilen, diğer eğitim sistemleri ile bütünlük içerisinde ve hayat boyu öğrenme ilkesine dayalı, modern, esnek ve kaliteli bir mesleki eğitim sistemi oluşturulmasını amaçlamaktadır.

İncelenen ülkelerdeki mesleki ve teknik beceri kazanımı sistemlerinin en önemli öğelerinden biri, yaşı ve eğitim düzeyi ne olursa olsun her bireye her an eğitimine yeniden başlama olanağı vermesidir.

Mesleki standartların tanımlanmış olması, kazanılan yeterliliklerin sertifika ya da diplomalarla belgelendirilebilmesi ve kazanılan kredilerin diğer örgün ve/veya yaygın eğitim kurumlarına transfer edilebilmesi bu olanakların sunulmasında büyük rol oynamaktadır.

⁶⁶ İskoçya'daki mesleki ve teknik eğitim sistemiyle ilgili daha detaylı bilgi için bkz. İter (2006).

⁶⁷ SQA, geliştirdiği yeterlilikler ve verdiği belgelerle ilgili uygulamaların yapılmasını sağlamak amacıyla bir kalite güvence sistemi oluşturmuştur. Değişik eğitim kurumlarında kazandırılan yeterlilikler ve sertifika alımı için yapılan sınavların ülke genelinde standart olması için çaba sarf edilmektedir. Ulusal seviyedeki sınavları aynı gün, aynı saatte SQA düzenlemekte ve sınavlar okullarda olmaktadır. SQA tarafından belirlenen yeterlilikler, seviyeler ve verilen belgeler hem Birleşik Krallık'ta hem de AB ülkelerinde geçerlidir.

YETİŞKİNLERİN MESLEKİ BECERİ VE YETERLİLİK EDİNMELERİ AMACIYLA DESTEKLENMELERİ

Bireylerin sürekli öğrenme becerilerini kazanması, öğrenmeyi yaşamın sadece bir kesiti olarak değil hayat boyu süren bir süreç olarak görmesi gerekir. Sürekli eğitim, yetişkinlere genel ve mesleki ve teknik becerilerindeki eksiklikleri telafi etme olanağı vermeyi amaçlar. Bunun yanı sıra, mesleki ilerlemeyi sunacak olanaklar hazırlanması ve meslek alanına ilişkin bilgi ve becerilerin güncellenmesi de hedefler arasındadır. Hayat boyu öğrenme kapsamında yetişkinlerin mesleki ve teknik beceri edinimini teşvik etmek amacıyla ülkeler değişik yapılanmalara gitmektedirler.

Kamu politikaları, yasal çerçeveyi iyileştirerek hayat boyu öğrenme ortamlarının oluşmasına katkıda bulunabilmektedir. Örneğin, Fransa'da yetişkinlerin mesleki ve teknik beceri kazanımı yasal güvence altına alınmıştır. 1971 yılında çıkan bir yasaya göre, tüm çalışanların bir eğitim kursuna katılmak üzere izin alma hakkı bulunmaktadır. Bu eğitimin içeriği, çalışanın yaptığı işle doğrudan bağlantılı olmak zorunda değildir ve de kişisel gelişim amaçlı olabilir. Ayrıca, işletmeler, çalışanların eğitiminin finansmanına katkıda bulunmak zorundadır. 1991 tarihli yasayla işletmelerin sağlaması gereken finansman miktarı artırılmıştır. Böylece, Fransa'da sürekli mesleki eğitimin finansmanına bireylerin katkısı % 1 dolayında kalırken, bu oran işletmeler için % 50, devlet için % 40 ve yerel idareler için % 10 dolayındadır.

Danimarka'da yetişkinlerin hayat boyu öğrenmeye katılım oranı oldukça yüksektir. Bu ülkede, yetişkinlerin mesleki becerilerini geliştirmeyi amaçlayan işgücü piyasası eğitim kurumları (*Arbejdsmarkedsuddannelserne - AMU*) önemli bir yer tutmaktadır. İşgücü piyasası eğitim kurumları, kendi yönetim kurulları olan bağımsız kuruluşlardır. Ülke genelinde toplam 24 işgücü piyasası eğitim kurumu bulunmaktadır. İşgücü piyasası eğitimleri 20 yaşından büyük nitelikli veya niteliksiz çalışanlara kurslar sunmaktadır. Bu eğitimler aşağıdaki gruplara ayrılmaktadır:

- Belge edindiren iş piyasası eğitim kursları, 1-6 hafta süren modüler kurslar şeklinde organize edilmiştir. Bu kursların içerikleri, eğitim komiteleri tarafından sürekli olarak güncellenerek, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap vermeyi hedeflemektedir.
- Birleştirilmiş eğitim kursları, hem çalışmakta olanlara yönelik birleştirilmiş eğitim kurslarını (36 haftaya kadar), hem de işsizlere yönelik eğitim kurslarını (52 haftaya kadar) içermektedir.
- Şirkete özel kurslar, şirketlerin eğitim ihtiyaçlarını gidermeye yöneliktir ve şirketlerle işbirliği yapılarak geliştirilmektedirler.
- Okulların işgücü piyasası eğitimi kursları, 18-30 yaşlarında olan ve sosyal problemler, öğrenme güçlüğü vb. sebeplerle düzenli bir eğitim ve öğretim programını tamamlayamamış olan gençlere yöneliktir.
- Genel eğitim kursları, yetişkinlerin genel becerilerini (matematik, fen, sosyal bilimler ve dil) artırmaya yönelik kurslardır.

HAYAT BOYU ÖĞRENME KAPSAMINDA MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMININ FİNANSMANI İÇİN MEKANİZMALAR GELİŞTİRİLMESİ

Hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki ve teknik beceri kazanımı maliyetlidir ve çoğu zaman yararlanıcıların maliyeti paylaşmasını gerektirmektedir. Mesleki ve teknik beceri kazanımının maliyetinin bölüşümü ülkeler arasında farklılıklar göstermektedir.

Etkili bir finansman sistemi, mesleki ve teknik beceri kazanımı programlarının gerçekleştirilmesi için yeterli seviyede mali kaynağı sağlarken dezavantajlı bireylerin/grupların katılımını da artırmalıdır.⁶⁸

Belçika ve Avusturya, geliştirdikleri katkı kuponu programları ile iş arayanların, çalışanların ve işverenlerin eğitimlerinin bir bölümünün finansmanını sağlamışlar ve bu ülkelerde eğitime katılanların oranında ciddi artışlar yaşanmıştır. Belçika'da 2002 yılında dağıtılmaya başlanan eğitim kuponları küçük ve orta büyüklükteki işletme (KOBİ) sahiplerinin mesleki ve teknik becerilerini geliştirmeyi amaçlamaktadır. Genel eğitim programları çalışanın başka kurumlara da transfer edilebilecek bilgi ve becerilerini geliştirmeye, özel eğitim programları ise çalışanın çalışmakta olduğu şirketteki pozisyonunda yetkinliklerini iyileştirmeye yöneliktir. Kuponların yalnızca akredite edilmiş eğitim ajansları tarafından verilen kurslarda geçerli olması kursların kalitesini de garanti altına almaktadır. Kuponların finansmanının bir kısmı işletmeler tarafından karşılanmakta, diğer kısmı ise kamu tarafından üstlenilmektedir. Benzer bir kupon uygulaması Avusturya'da mevcuttur. Bu ülkede, meslek odaları 2002 yılından itibaren hem çalışanlar hem de işsizler için indirimli bir ücret karşılığında öğrenmeye katkı kuponu uygulamasını başlatmıştır. Uygulamada, eğitim seviyesi düşük olanlara öncelik verilmektedir. Öğrenmeye katkı kuponları, yabancı dil, bilişim ve teknoloji ve iletişim becerilerinin gelişimiyle ilgili kursları kapsamaktadır. Kuponların finansmanı tamamen meslek odaları tarafından sağlanmaktadır.

Danimarka'da çalışanların ve iş arayanların faydalandığı taksimetre sistemi birçok mesleki ve teknik eğitim kurumunda uygulanmaktadır. Taksimetre sistemi çerçevesinde, eğitim ve öğretim kurumları kursa yapılan her bireysel kayıt için merkezi ya da yerel idareden hibe almaktadır. Hibenin tutarı kişinin kayıt yaptırdığı eğitim programına göre değişmektedir. Eğitimin maliyeti öğrenci sayısına bağlı olduğundan, bu sistem kurumları daha fazla öğrenci çekmek için rekabete sokarak eğitimin kalitesini artırmaya teşvik etmektedir. Aynı zamanda yararlanıcıların yapacakları ödemelerin üst limiti belli olduğundan, taksimetre sistemi kurumları daha az maliyetle daha etkin kurslar yaratmaya ve verimli olmaya teşvik etmektedir.

Mesleki ve teknik beceri kazanımı faaliyetlerinin finansman mekanizmalarına bir başka alternatif ise bireylerin öğrenme girişimleri için kullanılacak olan birikim hesaplarıdır. Bireysel öğrenme hesapları genellikle bireyin, hükümetin ve/veya işverenlerin katkıları ile oluşturulmaktadır. İngiltere (bireysel öğrenme hesapları yoluyla) ve ABD (bireysel gelişim hesapları sayesinde) çalışanlar ve iş arayanların eğitim maliyetlerinin eş finansmanını sağlamıştır. Örneğin İngiltere, bireyin kendi tasarrufuna ek olarak hükümet katkısı vererek ve kurslarda indirim sağlayarak yaklaşık 2,5 milyon kişinin eğitimini desteklemiştir.

Bazı ülkelerde, kamu kurumlarının vergi politikaları yoluyla işletmelerin eğitim faaliyetini desteklediği gözlemlenmektedir. Avusturya'da vergi indirimleri ile bireylerin ve şirketlerin eğitime yatırım yapması teşvik edilmeye çalışılmaktadır. Vergi indirimleri, bir işletmede çalışanları ya da serbest meslek sahiplerini kapsamaktadır. Ayrıca, alınacak eğitimin icra edilen mesleğe ilişkin olması gerekmektedir. Bu sistemde, eğitim ve öğretim programlarının maliyetlerinin vergi matrahından indirilmesi öngörülmektedir.

Çalışan ve işsizlerin eğitimlerini finanse etmek için eğitim fonları oluşturulması da gözlemlenen başka bir eğilimdir. Örneğin, İspanya'da mesleki ve teknik beceri kazanımını amaçlayan eğitim faaliyetlerinin önemli bir kısmı, İspanya İş Kurumu ve İspanya İşveren ve İşçi Konfederasyonları'nın temsilcilerinden oluşan bir kurul tarafından yönetilen Mesleki Eğitim Fonu tarafından finanse edilmektedir. Bu fon, işletmelerin çalışanlarına yaptığı eğitim yatırımları ile çalışanların ve işsizlerin mesleki eğitim faaliyetlerinin finansmanını sağlamaktadır.⁶⁹ Kore'de,⁷⁰ 1976 yılında kurulan Meslek Eğitimi Teşvik Fonu, kamuda ve özel sektörde bireylerin mesleki ve teknik eğitimini sübvans etmek, meslek eğitiminde yenilikler için bir araştırma bütçesi oluşturmak ve Kore İnsan Kaynakları Geliştirme Ofisi'ne katkıda bulunmak amacıyla kullanılmaktadır.

İncelenen ülkelerde, kamu ve toplumsal paydaşlar, vergi indirimleri ve eğitim fonları yoluyla, bireylerin hayat boyu öğrenme kapsamında mesleki ve teknik eğitim faaliyetlerini destekleyecek etkili yöntemler geliştirmeyi ve bu konuda finansman desteği sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, özel sektör ve işletmeler eğitime daha fazla yatırım yapmaları için teşvik edilmekte ve bu konuda yeni yöntemler (bireysel öğrenme hesapları, katkı kuponları gibi eş finansman yöntemleri) geliştirilmektedir.

DEZAVANTAJLI GRUPLARIN MESLEKİ VE TEKNİK BECERİ KAZANIMI YOLUYLA EĞİTİME YA DA İŞGÜCÜNE KATILIMININ SAĞLANMASI

Latin Amerika ülkelerinde temel ve zorunlu eğitimin kalitesinin düşük ve okulu terk oranlarının oldukça yüksek olması gençlerin nitelikli iş bulma olasılığını düşürmektedir. Latin Amerika ülkeleri bu durumla mücadele etmek için birçok program geliştirmiştir. Bu ülkelerde, 2000 yılından bu yana gözlemlenen en önemli eğilim kısa dönemli mesleki ve teknik beceri kazanımı programları yoluyla sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ve eğitimini tamamlayamamış gençlere ikinci bir şans verilmesidir. Bu programların genel amacı dezavantajlı gençlere kurslar ve stajlar yoluyla orta seviyede mesleki ve teknik beceri kazandırmak, sosyal ve insani sermayelerini artırmak ve kaliteli (ücretli ve sözleşmeli) işlere yerleştirilmelerini sağlamaktır. Bu bölümde, programların etki analizlerini gerçekleştirmiş dört ülkenin (Uruguay, Şili, Arjantin ve Kolombiya) durumuna değinilecektir.

Uruguay'da 1996-2007 yıllarında yürütülen *Projovent* programı 15-24 yaş arasındaki yoksul gençlere mesleki ve teknik eğitim ve sonrasında iş bulma olanağı tanımıştır. Program kapsamında, ortaöğretimini tamamlamış gençlere 3-5 ay süren kurslar, ilköğretimini tamamlamamış olanlara yedi ay süren kurslar ve en alt sosyoekonomik düzeyden gelen gençlere bir yıl devam eden kurslar verilmiştir. Programa katılanların işsiz kalma sürelerinin kısaldığı ve örgün eğitim sistemine geri dönme olasılıklarının arttığı gözlemlenmiştir.

69 Kenar, 2009.

70 Kore'nin mesleki ve teknik eğitimdeki reformları, 1970'lerde ağır sanayideki işgücü açığı ile birlikte başlamıştır. Hükümet, 1974'te 500'den fazla işçi çalıştıran firmaların işyerinde eğitim vermesini zorunlu kılan bir yasa çıkarmıştır. Bu sistem, iki yıl sonra Meslek Eğitimi Teşvik Fonu'nun kurulmasıyla biçim değiştirmiştir.

Şili'de 1991-2001 yılları arasında uygulanmış *Joven* programı gençlerin ücretli iş bulmalarına veya kendi işletmelerini kurmalarına yardımcı olmayı hedeflemiştir. Programa, düşük gelirli ailelerden ortaöğretimi bitirmiş veya terk etmiş 15-30 yaş arası gençler katılmıştır. *Joven* programı kapsamında gençlere iki çeşit eğitim verilmiştir:

- Orta seviye beceri kazandırmayı amaçlayan şirket içi eğitimler, 250 saat teorik eğitim ve ardından üç aylık uygulamalı eğitimden (staj) oluşmuştur. Katılımcılar yemek ve ulaşım masrafları için nakit yardımı almışlar ve sağlık sigortasından faydalanmışlardır.
- Çalışmak için verilen eğitimler, 250 saatlik mesleki ve teknik eğitim ile katılımcıların kendi işlerini kurmalarına yönelik bilgi ve becerileri edinmesi amaçlamıştır.

Joven programının etki değerlendirmesinde programa katılan gençlerin iş bulma ihtimalinin % 20 oranında arttığı görülmüştür. Programa katılım maaşlar ve sözleşmeli iş bulma olasılıkları üzerinde de anlamlı ve pozitif bir etki göstermiştir.⁷¹

Proyecto Joven ise 1994-2001 yılları arasında Arjantin'de yürütülmüş olan bir mesleki ve teknik beceri eğitimi programıdır. Program kapsamında, sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ailelerden gelen 18 yaşını bitirmiş, eğitimlerini tamamlayamamış ve iş aramakta olan gençlere ortalama 200 saat teorik (6-8 hafta) ve uygulamalı (8 hafta) mesleki ve teknik eğitim verilmiştir. Program çerçevesinde katılımcıların yol ve eğitim masrafları karşılanmış ve küçük çocuğu olan kadınlara şartlı nakit yardımı yapılmıştır. Program, maaşlar ve iş bulma olasılıkları üzerinde çok önemli bir etkide bulunmamıştır. Ancak, kayıt dışı ekonominin çok önemli olduğu bu ülkede, programa katılan gençlerin ücretli ve sözleşmeli bir iş bulma olasılığı artmıştır.⁷²

Kolombiya'da 2001 yılında uygulanmaya başlanan *Jovenes en Accion* programı kapsamında, en alt iki gelir diliminden 18-25 yaş grubundaki işsiz gençlere üç ay sınıf içi teorik eğitimden sonra üç ay işyerinde uygulamalı eğitim verilmektedir. Program kapsamında, yararlanıcılara günlük nakit yardımı yapılmaktadır. Küçük yaşta çocukları olan kadınlar için şartlı nakit yardımı daha yüksektir. Mesleki ve teknik eğitim veren kurumlar, sağladıkları eğitimin kalitesi ve sonradan sunacakları staj olanaklarına göre seçilmektedir. Programa katılan gençlerin sözleşmeli ve ücretli bir işe başlama olasılıkları önemli ölçüde artmıştır. Ayrıca, özellikle genç kadınlar,

Jovenes en Accion programından üst düzeyde fayda sağlamıştır. Programa katılan genç kadınlar, katılmayanlara oranlara % 20 daha yüksek maaş almıştır.⁷³

Latin Amerika ülkelerinde uygulanmış/uygulanmakta olan bu programlar, özellikle dezavantajlı sosyoekonomik gruplardan gelen gençlere mesleki ve teknik beceri kazanımı yoluyla ikinci bir şans verilmesinin önemini vurgulamaktadır.

Programların özellikle eğitim sisteminden erken ayrılmak zorunda kalmış gençler, düşük gelirli ailelerden gelenler ve genç kadınlar üzerinde çok daha önemli bir etkiye sahip olduğu da ortaya çıkmıştır.

71 Ibarraran ve Rosas Schady, 2006.

72 Alzúa ve Brassiolo, 2006.

73 Attanasio, Kugler ve Meghir, 2008.

SONSÖZ: TÜRKİYE'DEKİ EĞİMLER ÜZERİNE KISA BİR DEĞERLENDİRME

Hayat boyu öğrenme yaklaşımı doğrultusunda mesleki ve teknik beceri kazanımı, ülkemizde de son yıllarda artan bir önem kazanmıştır. Bu kapsamda, nitelikli bir mesleki ve teknik beceri kazanımı sisteminin oluşturulması, yalnızca Milli Eğitim Bakanlığı'nın (MEB) değil, tüm paydaşların öncelikleri arasına girmiştir.

Yayımlanan tüm üst politika belgelerinde⁷⁴ mesleki ve teknik beceri kazanımına verilen önemin artırılması, işgücü piyasası ve mesleki ve teknik eğitim arasındaki ilişkinin güçlendirilmesi, hayat boyu öğrenme çerçevesinde modüler öğretim programlarının hazırlanması, Ulusal Yeterlilik Sistemi'nin kurulması ve kalitesi, sürdürülebilirliği ve güncelliğinin sağlanması hükümleri yer almaktadır. Bu doğrultuda, kamu kurumları başta olmak üzere tüm paydaşlar, MEB ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) liderliğinde ve eşgüdümünde mesleki ve teknik beceri kazanımında kalitenin artırılmasına yönelik politikalar ve programlar oluşturma gayretindedir.

Ortaöğretimde okul çeşitliliğinin azaltılması

Son yıllarda MEB, okul türlerinin azaltılması ve Bakanlık'ın yeniden yapılandırılması çalışmalarına hız vermiştir. Bu doğrultuda, gerek yürütülen projeler kapsamında gerekse yapılan mevzuat değişiklikleriyle genel ortaöğretim ve mesleki ve teknik ortaöğretim içinde okul çeşitliliğinin azaltılmasına yönelik çabalar sürmektedir.

2006-2011 yıllarına yayılan Ortaöğretim Projesi çerçevesinde, üç yıllık genel, mesleki ve teknik liselerin eğitim ve öğretim süreleri, 2005-2006 öğretim yılından itibaren kademeli olarak dört yıla çıkarılmıştır. Genel ve mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının 9. sınıfları yatay geçişlere olanak sağlayacak şekilde ortak sınıf haline getirilmiştir.

Yine Ortaöğretim Projesi kapsamında, okul çeşitliliğinin azaltılmasına yönelik olarak 2009-2010 öğretim yılında, ortaöğretimde 79 olan okul çeşidi, 9. sınıftan itibaren uygulanmak üzere 15'e indirilmiştir. Örneğin, Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü'ne bağlı olarak 35 farklı isim altında faaliyetini sürdüren mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları "Teknik ve Endüstri Meslek Lisesi" adı altında birleştirilmiştir. 22 farklı isim altında faaliyet sürdüren kız meslek ve teknik ortaöğretim kurumları ise "Kız Teknik ve Meslek Lisesi" adı altında birleştirilmiştir. Ek olarak, nüfusu az ve dağınık olan yerler ile MEB tarafından uygun görülen yerlerde, ortaöğretimin hem genel hem de mesleki ve teknik ortaöğretim programlarını bir yönetim altında uygulayan "çok programlı liseler" ile yalnızca mesleki ve teknik eğitim programlarını uygulayan Mesleki ve Teknik Eğitim Merkezleri bulunması öngörülmüştür.

Ortaöğretimde okul çeşitliliğinin azaltılmasına yönelik sürdürülen çalışmalar 2010 yılından bu yana daha da hız kazanmıştır. Mayıs 2010'da yayımlanan genelgeyle,⁷⁵ 2012-2013 öğretim yılı sonuna kadar tüm genel liselerin ya Anadolu lisesine dönüştürülmesi ya da meslek lisesine dönüştürülmek üzere mesleki ortaöğretimden sorumlu genel müdürlüklere devredilmesi öngörülmüştür.

Son olarak, Eylül 2011'de yayımlanan Kanun Hükmünde Kararname⁷⁶ MEB Teşkilat Kanunu'nu tamamen değiştirmiştir. Buna göre, ortaöğretim kurumlarından sorumlu genel müdürlük sayısı üçe düşürülmüştür: Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü ve Din Öğretimi Genel Müdürlüğü. Bu çerçevede, mesleki ve teknik ortaöğretim kurumlarının

74 9. Kalkınma Planı 2007-2013, MEB Stratejik Planı 2010-2014, Hayat Boyu Öğrenme Strateji Belgesi, Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi, Ulusal İstihdam Stratejisi, İstihdam ve Mesleki Eğitim İlişkisinin Güçlendirilmesi Eylem Planı.

75 MEB, Ortaöğretim Genel Müdürlüğü, Genel liselerin Anadolu lisesine dönüştürülmesine ilişkin genelge, no: 2010/30.

76 14 Eylül 2011 tarihli ve 28054 sayılı Resmî Gazetede yayımlanan 652 sayılı Milli Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname.

bağlı olduğu genel müdürlükler (Erkek Teknik, Kız Teknik, Ticaret ve Turizm), Mesleki ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü çatısı altında birleştirilmiştir. Bu yeni yapılandırma, mesleki ve teknik ortaöğretimdeki parçalı yapıya son vermekte ve okul değil program çeşitliliği sağlanmasının yolunu açmaktadır. Çok yakın bir tarihte gerçekleştirildiği için bu düzenlemenin, mesleki ve teknik eğitime yapacağı etki açısından yakından izlenmesi gerekmektedir.

Öğretim programlarının yenilenmesi ve modüler sisteme geçiş

Türkiye’de mesleki ve teknik eğitimde öğretim programlarının yenilenme süreci, modüler sisteme geçiş süreciyle birlikte başlamıştır.

Mesleki eğitim ve öğretim sisteminin sosyoekonomik ihtiyaçlar ve hayat boyu öğrenme ilkeleri doğrultusunda güçlendirilmesi amacıyla uygulamaya konulan Avrupa Komisyonu destekli, Mesleki Eğitim ve Öğretim Sisteminin Güçlendirilmesi Projesi (MEGEP) Eylül 2002’de başlamış ve 2007 yılı sonunda tamamlanmıştır. Projenin önemli bir çıktısı olan ve 31 ilde yapılan İş Piyasası ve Beceri İhtiyaç Analizi’yle Türkiye’deki işgücü piyasaları hakkında bilgi edinilmiş, yapılan sektör ve iş analizi çalışmalarlarıyla toplam 576 mesleğe ilişkin değerlendirmeler yapılmıştır. Bu meslek analizlerinden hareketle birçok meslek alan ve dalında eğitim modüllerinin programları geliştirilerek uygulamaya konmuştur. Programların güncellenmesine yönelik çalışmalar sürdürülmektedir.

Modüler sistem, 2004-2006 yılları arasında 30 ilde ve 145 pilot okulda uygulanmış, 2006-2007 öğretim yılından itibaren ise tüm mesleki ve teknik eğitim kurumlarında uygulamaya konulmuştur. Modüler sistem, öğrencilerin geleneksel anlamda derslerin oluşturduğu belirli bir programa değil, kendilerinin geliştirecekleri daha esnek bir program çerçevesindeki modüllere kaydolmaları esasına dayanmaktadır. Bu tasarım, mesleki eğitim kurumlarının türlerinin azaltılmasıyla birlikte farklı mesleklere yönelik programların aynı okul çatısı altında gerçekleştirilmesini ve öğrencinin belli bir mesleğe yönelik uzmanlaşma kararını daha esnek bir çerçeveye oturtmasını hedeflemektedir.⁷⁷ Ayrıca, söz konusu uzmanlaşma ileri sınıflara ertelenmektedir: 9. sınıfta ortaöğretimin geneli için belirlenen ortak dersler, 10 ve 11. sınıfta belli bir alanda yer alan tüm dallara yönelik ortak yeterlilikleri kazandıran dersler, 12. sınıfta ise diplomaya götüren mesleki yeterlilikleri içeren dersler söz konusudur. Bu sistemde, öğrencinin eğitim süresinin sonunda, öğrenim gördüğü mesleki alanda diploma, seçmiş olduğu dalda sertifika ve işyeri açma belgesi alması öngörülmektedir. Ayrıca, modüler sisteme geçilmesiyle ortaöğretimde yatay ve dikey geçişlerin kolaylaşması öngörülmektedir.

Ulusal Yeterlilik Sistemi’nin oluşturulması ve Mesleki Yeterlilik Kurumu’nun kuruluşu

2006 yılında, meslek standartlarına dayalı bir yeterlilikler sistemi oluşturmaktan sorumlu MYK’nın kuruluşu⁷⁸ oldukça önemli bir kurumsal gelişmedir.

MYK, kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı’nın (ÇSGB) ilgili kuruluşudur. MYK’nın kuruluş amaçlarından en önemlisi Ulusal Yeterlilik Sistemi’nin (UYS) kurulması ve işletilmesidir. UYS’nin öncelikli unsuru meslek standartlarının hazırlanmasıdır. Meslek standartlarının taslakları, sektörlerle ve mesleklere ilişkin yetkinliği ve temsil gücü olan ve MYK tarafından yetkilendirilen kuruluşlar tarafından hazırlanmaktadır. Hazırlanan taslaklar, MYK bünyesindeki sektör komitelerinin incelemesinden geçtikten sonra MYK Yönetim Kurulu tarafından onaylanarak ve ulusal meslek standardı olarak Resmi Gazete’de yayımlanmaktadır. Meslek standartlarının yayımlanmasının ardından yeterliliklerin hazırlanması süreci de eğitim ve öğretim kurumları, iş piyasası ve ilgili diğer tarafların katılımıyla gerçekleşmektedir.

77 MEB, 2006.

78 21 Eylül 2006 tarihli ve 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu.

Hazırlanan yeterlilik taslakları MYK bünyesinde gerçekleştirilen bir teknik incelemeden (Sınav ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı) ve sektör komitesi değerlendirmesinden geçmektedir. Daha sonra, MYK Yönetim Kurulu onayıyla ulusal yeterlilik olarak kabul edilmekte ve Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'ne⁷⁹ (UYÇ) yerleştirilmektedir.⁸⁰ Kabul edilen ulusal yeterliliklere göre sınav, ölçme ve değerlendirme faaliyetleri MYK'nın başvurusunu onayladığı yetkilendirilmiş kurumlar⁸¹ tarafından gerçekleştirilmektedir. Ulusal yeterliliklere göre yapılan sınav, ölçme ve değerlendirme sonucunda başarılı olanlara Mesleki Yeterlilik Belgesi verilmektedir.

2006 yılında MYK'nın faaliyetlerine başlamasından bu yana uygulamada karşılaşılan yasal boşlukların giderilmesi amacıyla 5544 sayılı Mesleki Yeterlilik Kurumu Kanunu'nda 665 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile birtakım değişiklikler yapılmıştır. Söz konusu kanun değişiklikleri ile UYÇ'nin oluşturulması, geliştirilmesi ve güncelliğinin korunmasına ilişkin tüm işlemlerin MYK tarafından yürütüleceği hükme bağlanmıştır. Ayrıca, ulusal meslek standartlarının ve ulusal yeterliliklerin hazırlanmasına ve yürürlüğe konulmasına, sınav, ölçme, değerlendirme ve eğitim ve öğretim kurumlarının akreditasyonuna ilişkin temel esaslar belirlenmiştir. Bu düzenlemeyle, mesleki yeterlilik belgelerinin kalite güvencesi korunarak bireylerin daha hızlı erişimi için gerekli yasal düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, MYK tarafından onaylanmış belgelerin Mesleki Yeterlilik Belgesi olarak kabul edileceği kesinleştirilmiştir.

Yasal düzenlemelerin yanı sıra, MYK'nın kurumsal kapasitesinin güçlendirilmesi amacıyla eşzamanlı olarak birçok proje başlatılmıştır: Türkiye'de Mesleki Yeterlilik Kurumu'nu ve Ulusal Yeterlilik Sistemi'ni Güçlendirme Projesi (2010-2013), Ulusal Yeterlilik Çerçevesi'nin Geliştirilmesi, Avrupa Yeterlilik Çerçevesi'yle Referanslandırılması ve Farkındalık Oluşturulması Projesi (2010 - 2011), Ulusal ve Uluslararası Kurum ve Kuruluşlara Yeterlilik Sistemi, Meslek Standardı ve Soru Bankası Hazırlanması ve/veya Satın Alınması Projesi (2010-2011) ve Ulusal Europass Merkezi'nin Desteklenmesi ve Farkındalık Oluşturulması Projesi (2010-2011).

Öğrencilere daha fazla uygulama deneyimi olanakları sunulması

Mesleki ve teknik ortaöğretimde öğrencilerin işletmelerde uygulama deneyimi kazanmalarını kolaylaştırmak için çeşitli yasal düzenlemeler gerçekleştirilmektedir. Mesleki ve teknik ortaöğretim kurumları ile işletmeler arasındaki ilişkilerin nasıl yürütüleceği 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu ve Mesleki ve Teknik Eğitim Yönetmeliği ile yasal bir çerçeveye bağlanmıştır. 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nun 18. maddesi, 20 ve daha fazla personel çalıştıran işletmelerin çalıştırdıkları personel sayısının % 5'inden az olmamak üzere mesleki ve teknik eğitim öğrencilerine beceri eğitimi yaptırmalarını öngörmektedir. Ancak, Şubat 2011'de yürürlüğe giren Torba Kanun ile⁸² 3308 sayılı Mesleki Eğitim Kanunu'nda çeşitli düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre, on kişiden fazla çalışanı olan tüm işletmelerin mesleki eğitim ve öğretim öğrencilerine beceri eğitimi sunmaları yasal bir zorunluluk haline gelmiştir. Bu işletmeler, beceri eğitimi sağlamadıkları takdirde idari para cezası ödemek durumundadır.⁸³

79 UYÇ, AYÇ ile uyumlu olacak şekilde tasarlanan; ilkö, orta ve yükseköğretim dahil, mesleki, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve diğer öğrenme yolları ile kazanılan tüm yeterlilik esaslarını kapsamaktadır.

80 MYK, AYÇ ulusal koordinasyon noktasıdır.

81 Yetkilendirilmiş kurumlar, Türk Akreditasyon Kurumu veya AB ile çok taraflı tanıma anlaşması imzalamış akreditasyon kurumlarından akredite edilmiş personel belgelendirme kurum ve kuruluşlarını kapsamaktadır.

82 13 Şubat 2011 tarihli ve 6111 sayılı Bazı Alacakların Yeniden Yapılandırılması ile Sosyal Sigortalar ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu ve Diğer Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun.

83 Ayrıca, işletmelerde mesleki ve teknik eğitim gören öğrenci, aday çırak ve çırağa yaşına uygun asgari ücretin brüt tutarının % 30'undan az ücret ödenemeyeceğine ilişkin maddelerde de değişiklik yapılmıştır. Buna göre, işletmelerde meslek eğitimi gören örgün eğitim öğrencilerine asgari ücretin net tutarının % 30'undan az ücret ödenemeyecektir.

Ayrıca, teknolojik gelişmeleri takip edebilmek ve bu yenilikleri okullara transfer ederek öğrencileri bu doğrultuda yetiştirmek için başta otomotiv, elektronik, inşaat, tekstil, turizm sektörlerinde olmak üzere özel sektörün önde gelen işletmeleri ve MEB arasında işbirliği protokolleri yapılmaktadır. Bu protokoller kapsamında okullara laboratuvarlar kurularak öğretmenlere eğitimler verilmekte, yeni teknolojiler tanıtılmakta, daha sonra da bu laboratuvarlarda diğer okullardaki öğretmenlere, öğrencilere ve sektör çalışanlarına eğitim verilmektedir.

Yetişkinlerin mesleki ve teknik beceri kazanımının desteklenmesi

Türkiye’de devlet tarafından yetişkinlere ve dezavantajlı gruplara sunulan eğitimin büyük bir bölümü MEB’e bağlı Mesleki Eğitim Merkezleri ve Halk Eğitim Merkezleri tarafından yürütülmektedir. Bu merkezlerde 14 yaşından büyük, çoğu yetişkin bireylere temel okuma-yazma, mesleki ve teknik beceri kazanımı ve genel kültür kursları verilmektedir.

ÇSGB, MEB, Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB) tarafından yürütülen Uzmanlaştırılmış Meslek Edindirme Merkezleri (UMEM) Projesi yetişkinlerin mesleki ve teknik beceri kazanmalarının sağlanması kapsamında atılmış önemli bir adımdır. Proje kapsamında 81 ilde faaliyet gösteren okullar arasından, İŞKUR ve MEB işbirliği ile 111 okul seçilmiştir. Projenin amacı seçilen liselerin teknolojik altyapılarının güçlendirilmesi, bu okullardaki eğitimcilerin yenilenen teknolojik donanıma uygun şekilde eğitimlerden geçirilmesi, illerdeki yerel işgücü piyasası ihtiyaçlarının tespit edilerek İŞKUR’a kayıtlı işsizler arasından sanayinin ihtiyaç duyduğu alanlarda nitelikli işgücü yetiştirilmesi ve istihdam sağlanmasıdır. Proje kapsamında bu 111 okulda saat 16.00’den sonra işverenlerin gereksinim duydukları alanlarda kurslar düzenlenmeye başlamıştır. Kurslarda verilen eğitimler yapılan işgücü piyasası analizi sonuçlarına göre planlanmış ve eğitimlerin içeriğinin piyasanın ihtiyaçlarına uygun olması sağlanmıştır. Kurslara katılıp başarılı olanların işyerlerinde staj olanağına sahip olması hedeflenmektedir.

Hayat boyu öğrenme etkinliklerinin finansmanının sağlanması

Türkiye’de hayat boyu öğrenme etkinliklerinin finansmanı büyük ölçüde kamu tarafından sağlanmaktadır. Ayrıca, belediyeler, vakıflar ve dernekler de kurslar açarak hayat boyu öğrenme etkinliklerine destek olabilmektedir. Özel sektördeki işletmeler de mesleki ve teknik beceri kazanımına kendi çalışanlarının eğitim masraflarını karşılama yoluyla destek vermektedirler.

KOBİ’lere eğitim hizmetleri KOSGEB (Küçük ve Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı) ve TESK (Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu) tarafından sağlanmaktadır. KOSGEB, KOBİ’lere eğitim veren kurumlara finansman sağlamakta ya da sertifika harcamalarını şirketlere ödemektedir. Böylece şirketlerin masrafı en aza indirilip hayat boyu öğrenme teşvik edilmektedir.

KAYNAKÇA

- Akbaş, G. ve Apar, A. (2010). *Avrupa 2020 Stratejisi: Akıllı, sürdürülebilir ve kapsayıcı büyüme için Avrupa Stratejisi özet bilgi notu*. Ankara: T.C. Başbakanlık Avrupa Birliği Genel Sekreterliği Sosyal, Bölgesel ve Yenilikçi Politikalar Başkanlığı. 15 Eylül 2011, http://www.abgs.gov.tr/files/SBYPB/yayinlar/avrupa_2020_stratejisi.pdf
- Alzúa, M. L. ve Brassiolo, P. (2006). *The impact of training policies in Argentina: An evaluation of Proyecto Joven*. Washington, D. C.: Inter-American Development Bank. 20 Eylül 2011, <http://idbdocs.iadb.org/WSDocs/getDocument.aspx?DOCNUM=936639>
- Apaydın, Ç. (2009). Singapur eğitim sistemi. A. Balcı, (Der.), *Karşılaştırmalı eğitim sistemleri* içinde. Ankara: Pegem Akademi.
- Attanasio, O., Kugler, A. ve Meghir, C. (2008). *Training disadvantaged youth in Latin America: Evidence from a randomized trial*. NBER Working Paper Series, No. 13931. 20 Eylül 2011, http://www.nber.org/papers/w13931.pdf?new_window=1
- Autor, D. H., Levy, F. ve Murnane, R. J. (2003). The skill content of recent technological change: An empirical exploration. *Quarterly Journal of Economics*, 118(4), 1279-1333.
- Avrupa Komisyonu (2000). *A memorandum on lifelong learning*. Commission Staff Working Paper. 15 Eylül 2011, <http://www.bologna-berlin2003.de/pdf/MemorandumEng.pdf>
- Avrupa Komisyonu (2002). *Declaration of the European Ministers of Vocational Education and Training, and the European Commission, convened in Copenhagen on 29 and 30 November 2002, on enhanced European cooperation in vocational education and training "The Copenhagen Declaration"*. 15 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/pdf/doc125_en.pdf
- Avrupa Komisyonu (2004). *Maastricht Communiqué on the future priorities of enhanced European cooperation in vocational education and training (Review of the Copenhagen Declaration of 30 November 2002)*. 15 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/news/ip/docs/maastricht_com_en.pdf
- Avrupa Komisyonu (2005). *Working together for growth and jobs: A new start for the Lisbon Strategy. Communication to the Spring European Council*. 20 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2005:0024:FIN:EN:PDF>
- Avrupa Komisyonu (2006). *Communiqué of the European Ministers of Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission, convened in Helsinki on 5 December 2006 to review the priorities and strategies of the Copenhagen Process*. 20 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/helsinki_en.pdf
- Avrupa Komisyonu (2008). *The Bordeaux Communiqué on enhanced European cooperation in vocational education and training. Communiqué of the European Ministers for vocational education and training, the European Social Partners and the European Commission, meeting in Bordeaux on 26 November 2008 to review the priorities and strategies of the Copenhagen Process*. 20 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bordeaux_en.pdf
- Avrupa Komisyonu (2010a). *The Bruges Communiqué on enhanced European Cooperation in Vocational Education and Training for the period 2011-2020. Communiqué of the European Ministers for Vocational Education and Training, the European Social Partners and the European Commission, meeting in Bruges on 7 December 2010 to review the strategic approach and priorities of the Copenhagen process for 2011-2020*. 20 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/vocational/bruges_en.pdf

Avrupa Komisyonu (2010b). *Communication from the Commission: Europe 2020. A strategy for smart, sustainable and inclusive growth*. 20 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:2020:FIN:EN:PDF>

Avrupa Komisyonu (2010c). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: Youth on the move an initiative to unleash the potential of young people to achieve smart, sustainable and inclusive growth in the European Union*. 20 Eylül 2011, <http://www.ua.gov.tr/uploads/genclik/youthonthemove.pdf?CFID=5783090&CFTOKEN=41212566>

Avrupa Komisyonu (2010d). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: An Agenda for new skills and jobs: A European contribution towards full employment*. 20 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0682:FIN:EN:PDF>

Avrupa Komisyonu (2010e). *Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions: A new impetus for European cooperation in vocational education and training to support the Europe 2020 strategy*. 20 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2010:0296:FIN:EN:PDF>

Avrupa Komisyonu (2011). *Progress towards the common European objectives in education and training (2010/2011): Indicators and benchmarks*. Commission Staff Working Document. 15 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/lifelong-learning-policy/doc/report10/report_en.pdf

Avrupa Birliği Konseyi (2002). *Detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe*. Official Journal of European Communities, 14.06.2002 C142. 15 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2002:142:0001:0022:EN:PDF>

Avrupa Birliği Konseyi (2004). *Education and training 2010: The success of the Lisbon Strategy hinges on urgent reforms: Joint interim report of the Council and the Commission on the implementation of the detailed work programme on the follow-up of the objectives of education and training systems in Europe*. 15 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/policies/2010/doc/jir_council_final.pdf

Avrupa Birliği Konseyi (2006). *Decision no 1720/2006/ec of the European Parliament and of the Council of 15 November 2006 establishing an action programme in the field of lifelong learning*. Official Journal of the European Union. 15 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/lex/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:327:0045:0068:EN:PDF>

Avrupa Birliği Konseyi (2008). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 23 April 2008 on the establishment of the European Qualifications Framework for lifelong learning*. Official Journal of European Communities. 20 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2008:111:0001:0007:EN:PDF>

Avrupa Birliği Konseyi (2009a). *Council conclusions of 12 May 2009 on a strategic framework for European cooperation in education and training (ET 2020)*. Official Journal of European Communities. 15 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:119:0002:0010:EN:PDF>

Avrupa Birliği Konseyi (2009b). *Recommendation of the European Parliament and of the Council of 18 June 2009 on the establishment of a European Credit System for Vocational Education and Training (ECVET)*. Official Journal of the European Union. 15 Eylül 2011, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:C:2009:155:0011:0018:EN:PDF>

CEDEFOP (Avrupa Mesleki Eğitimi Geliştirme Merkezi) (2003). *Vocational education and training in Greece: Short description*. CEDEFOP Panorama Series, No: 59. 15 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5135_en.pdf

CEDEFOP (2006). *Vocational education and training in Finland: Short Description*. CEDEFOP Panorama Series, No: 130. 15 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5171_en.pdf

CEDEFOP (2008). *The shift to learning outcomes: Conceptual, political and practical developments in Europe*. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities. 15 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4079_en.pdf

CEDEFOP (2009). *Vocational education and training in Sweden: Short description*. CEDEFOP Panorama Series, No: 180. Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/5198_en.pdf

CEDEFOP (2010). *The Development of ECVET in Europe*. CEDEFOP Working Series, No: 10. 25 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/6110_en.pdf

CEDEFOP (2011). *Vocational education and training in Poland: Short description*. Luxembourg: Publications Office of the European Union. 15 Eylül 2011, http://www.cedefop.europa.eu/EN/Files/4105_en.pdf

Çapanoğlu, S. G. (2010). *Geçmişten günümüze Lizbon Stratejisi ve 2020 için yeni bir vizyon ışığında "AB 2020" Stratejisi*. İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, No: 12. 12 Eylül 2011, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/gecmisten_gunumuze_lizbon_stratejisi_ve_2020_icin_yeni_bir_vizyon_isiginda_ab_2020_stratejisi.pdf

Eurydice (2005). *Avrupa'daki eğitim sistemleri ve devam eden reformlar üzerine özet ulusal belgeler: Portekiz*. 15 Eylül 2011, www.megep.meb.gov.tr

Grubb, W. N. (2006). *Vocational education and training: Issues for a thematic review*. OECD Meeting of Experts. 15 Eylül 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/43/26/43900508.pdf>

Hull, D. (1998). *Vo-tech education reform in tech-prep: What has been accomplished? What remains to be accomplished?*. Quality Matters in International Vocational Education and Training. IVETA Conference Proceedings. 15 Eylül 2011, <http://www.eric.ed.gov/PDFS/ED423383.pdf>

Ibarraran, P. ve Rosas Shady, D. (2006). *IDB's job training operations: Thematic report of impact evaluations*. Taslak rapor, Washington, DC, Inter American Development Bank.

İlter, F. (2006). Türk mesleki yeterlilik sistemi ve İskoç modeli. *İşveren*, Ekim 2006. 15 Eylül 2011, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=1506&id=81

Kenar, N. (2002). İş yaşamı ve mesleki eğitim açısından meslek standartları, sınav ve sertifikasyon sisteminin önemi. *İşveren, Nisan 2002*. 15 Eylül 2011, http://www.tisk.org.tr/isveren_sayfa.asp?yazi_id=497&id=30

Kenar, N. (2009). Yaygın eğitim kapsamında mesleki eğitim sistemi. *Mercek*, Ekim 2009. 15 Eylül 2011, http://www.messegitim.com.tr/ti/579/0/YAYGIN-EGITIM-KAPSAMINDA-MESLEKI-EGITIM-SISTEMI#_ftn1

Kok, W. (2004). *Facing the challenge: The Lisbon strategy for growth and employment*. 15 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/research/evaluations/pdf/archive/fp6-evidence-base/evaluation_studies_and_reports/evaluation_studies_and_reports_2004/the_lisbon_strategy_for_growth_and_employment__report_from_the_high_level_group.pdf

Law, S. S. (2008). Vocational technical education and economic development – The Singapore experience. S. K. Lee, C. B. Goh, B. Fredriksen ve J. P. Tan, (Der.), *Toward a better future: Education and training for economic development in Singapore since 1965* içinde. Washington D.C.: World Bank.

Milli Eğitim Bakanlığı (2006). Öğretim programları ve modüler eğitim kılavuzu (Öğretmen kılavuzu). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı.

OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Örgütü) (2004). *Co-financing lifelong learning. Towards a systematic approach*. Paris: OECD.

OECD (2007). *Reviews of national policies for education: Quality and equity of schooling in Scotland*. Paris: OECD.

OECD (2008a). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training – Sweden*. 15 Eylül 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/26/55/40755122.pdf>

OECD (2008b). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training – Australia*. 15 Eylül 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/27/11/41631383.pdf>

OECD (2008c). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training – Austria*. 15 Eylül 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/27/11/41631383.pdf>

OECD (2009). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training – Chile*. 15 Eylül 2011, <http://www.oecd.org/dataoecd/33/13/44167258.pdf>

OECD (2010a). *PISA at a glance*. Paris: OECD. 15 Eylül 2011, <http://dx.doi.org/10.1787/9789264095298-en>

OECD (2010b). *Learning for jobs: OECD reviews of vocational education and training – Germany*. 15 Eylül 2011, www.oecd.org/dataoecd/9/6/45668296.pdf

Özermen, E. (b.t.). *Gelişmiş ülkelerde eğitim* [Power Point Slaytları]. 15 Eylül 2011, www.egitim.zku.edu.tr/AMERİKA.ppt

Öztürk, I. H. (2008). Dünyanın en dinamik ve rekabetçi bilgi ekonomisi olmak ya da olamamak: Avrupa Birliği Lizbon Stratejisi ve eğitim boyutu. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 7(2), 13-32.

Price Waterhouse Coopers ve CINOP (2007). *Move-it overcoming obstacles to mobility for apprentices and other young people in vocational education and training – Final report*. 20 Eylül 2011, http://ec.europa.eu/education/more-information/doc/moveit_en.pdf

Review of education statistics in Finland. (2005). 15 Eylül 2011, http://www.stat.fi/networkb2005/education_system_in_finland.html

Şimşek, A. (1999). *Türkiye’de meslekî ve teknik eğitimin yeniden yapılandırılması*. İstanbul: Türk Sanayicileri ve İşadamları Derneği Yayınları.

Toygür, İ. (2010). *Avrupa Komisyonu Lizbon Stratejisi’nin yerini alacak Avrupa 2020 Stratejisi’ni kabul etti*. İktisadi Kalkınma Vakfı Değerlendirme Notu, No: 11. 15 Eylül 2011, http://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/11-2020_stratejisi_-ilke_toygur-mart_2010.pdf

Yılmaz, H. (2007). *Beceriler, yeterlilikler ve meslek eğitimi: Finansman yapısı ve politika önerileri*. İstanbul: Eğitim Reformu Girişimi.

Yılmaz, L. (2010). *Avrupa Birliği’nin sosyo-ekonomik geleceği: Lizbon Stratejisi ve küreselleşme*. T.C. Maliye Bakanlığı AB ve Dış İlişkiler Dairesi Başkanlığı Araştırma ve İnceleme Serisi No: 4.

EK 1: AB'YE ÜYE VE ADAY ÜLKELERDE SEÇİLMİŞ EĞİTİM GÖSTERGELERİ

	15-24 yaş grubunda eğitime devam edenlerin çağ nüfusuna oranı, % (2009)	18-24 yaş grubunda okulu erken terk edenlerin oranı, % (2009)	25-64 yaş grubundaki yetişkinlerin eğitim programlarına katılım oranı, % (2010)
Avrupa Birliği - 27	60,1	14,4	9,1
Almanya	65,1	11,1	7,7
Avusturya	55,1	8,7	13,7
Belçika	68,9	11,1	7,2
Birleşik Krallık	48,4	15,7	19,4
Bulgaristan	52,4	14,7	1,2
Çek Cumhuriyeti	61,6	5,4	7,5
Danimarka	66,1	10,6	32,8
Estonya	60,7	13,9	10,9
Finlandiya	69,9	9,9	23,0
Fransa	57,8	12,4	5,0
Hırvatistan	53,0	3,9	2,0
Hollanda	68,0	10,9	16,5
İrlanda	61,7	11,3	6,7
İspanya	56,3	31,2	10,8
İsveç	65,3	10,7	24,5
İsviçre	58,7	9,1	30,6
İtalya	57,3	19,2	6,2
İzlanda	65,8	21,3	25,2
Kıbrıs	46,6	11,7	7,7
Letonya	62,0	13,9	5,0
Lihtenştayn	56,0	-	-
Litvanya	69,3	8,7	4,0
Lüksemburg	42,5	7,7	13,4
Macaristan	64,6	11,2	2,8
Makedonya	45,9	16,2	3,2
Malta	47,0	36,8	5,7
Norveç	64,3	17,6	17,8
Polonya	71,7	5,3	5,3
Portekiz	58,9	31,2	5,8
Romanya	56,9	16,6	1,3
Slovakya	57,5	4,9	2,8
Slovenya	70,4	5,3	16,2
Türkiye	38,3	44,3	2,5
Yunanistan	64,2	14,5	3,0

Kaynak: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>

EK 2: AB'YE ÜYE VE ADAY ÜLKELERDE İŞSİZLİK VE İSTİHDAM ORANLARI

	15-24 yaş grubunda işsizlik oranı, % (2010)	25-64 yaş grubunda istihdam oranı, % (2010)
Avrupa Birliği - 27	21,1	64,2
Almanya	9,9	65
Avusturya	8,8	56
Belçika	22,4	64,2
Birleşik Krallık	19,6	68,1
Bulgaristan	23,2	64,2
Çek Cumhuriyeti	18,3	62
Danimarka	13,8	59,7
Estonya	32,9	73,4
Finlandiya	21,4	66,2
Fransa	23,7	59,6
Hırvatistan	32,6	78,6
Hollanda	8,7	55,4
İrlanda	27,8	71,1
İspanya	41,6	60
İsveç	25,2	58,8
İsviçre	-	-
İtalya	27,8	58,6
İzlanda	-	72,7
Kıbrıs	16,7	64
Letonya	34,5	56,9
Lihtenştayn	-	69,5
Litvanya	35,1	69,7
Lüksemburg	15,8	59,3
Macaristan	26,6	57,8
Makedonya	-	-
Malta	13	65,2
Norveç	8,9	78,2
Polonya	23,7	74,7
Portekiz	27,7	71,7
Romanya	22,1	59,3
Slovakya	33,6	58,8
Slovenya	14,7	65,6
Türkiye	19,7	54
Yunanistan	32,9	61

Kaynak: Eurostat, <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>